

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och av vissa andra lagar

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och av vissa andra lagar (RP 73/2023 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet och arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 4/2023 rd
- grundlagsutskottet GrUU 16/2023 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Marjaana Maisonlahti, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Tuomas Helminen, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Simo Mentula, finansministeriet
- referendarieråd Juha Niemelä, riksdagens justitieombudsmans kansli
- ledande sakkunnig Annika Collin, Rådet för bedömning av lagstiftningen
- professor Juho Saari, Tammerfors universitet
- jurist Antti Ristimäki, Folkpensionsanstalten
- specialforskare Tapio Räsänen, Folkpensionsanstalten
- forskningschef Jussi Tervola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- ekonomisk expert Heikki Taulu, Akava ry
- ledande expert Vesa Rantahalvari, Finlands näringsliv rf
- intressebevakningsdirektör Lauri Kaira, Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry
- specialsakkunnig Anna Järvinen, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- jurist Samppa Koskela, STTK rf
- chef för sociala frågor Pirjo Väänänen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- ordförande Leena Valkonen, Finlands nätverk mot fattigdom EAPN-Fin
- expert Suvi Mäkeläinen, Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf
- chefsforskare Merja Kauhanen, Forskning om arbete och ekonomi LABORE

Betänkande ShUB 16/2023 rd

- verksamhetsledare Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- verksamhetsledare Aki Villman, Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf
- professor Markus Jäntti.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Rådet för bedömning av lagstiftningen
- barnombudsman Elina Pekkarinen, Barnombudsmannens byrå
- Statens ekonomiska forskningscentral
- professor Heikki Hiilamo, Helsingfors universitet
- utredningschef Paula Saikkonen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Finlands Kommunförbund
- Garantistiftelsen sr
- forskningsdirektör Antti Kauhanen, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- Pensionsskyddscentralen
- Förbundet för mödra- och skyddshem
- Centralhandelskammaren
- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry
- Mannerheims Barnskyddsförbund rf
- Nätverket för familjers diversitet
- Företagarna i Finland rf
- Befolkningsförbundet.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner, lagen om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner, lagen om arbetslöshetskassor, lagen om ändring av lagen om arbetslöshetskassor och lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice ändras. De föreslagna ändringarna avses gälla arbetsvillkoret för löntagare, jämkningen av arbetslöshetsförmåner och begynnelse tidpunkten för rätten till arbetslöshetsförmåner samt barnförhöjningen som betalas i samband med arbetslöshetsförmåner.

Arbetsvillkoret för löntagare, vilket är en förutsättning för att bevilja arbetslöshetsdagpenning, ska enligt förslaget ändras så att det i fortsättningen bestäms på basis av de inkomster av lönearbete som omfattas av en försäkring. Villkoret som hänför sig till inkomster som omfattas av en försäkring ska när det gäller uppfyllande av arbetsvillkoret ersätta de nuvarande villkoren som hänför sig till arbetstiden per kalendervecka. Tiden som hänför sig till arbetsvillkoret för löntagare ska förlängas från nuvarande cirka sex månader till tolv månader. Propositionen innebär att de ändringar som är nödvändiga till följd av ändringen av arbetsvillkoret för löntagare görs i bestämmelserna om hur den inkomstrelaterade dagpenningen bestäms.

Med avseende på jämkning av arbetslöshetsförmåner föreslås det att det så kallade skyddade beloppet, det vill säga den del av inkomsten som inte beaktas vid uträkningen av beloppet av en jämkad arbetslöshetsförmån, ska slopas. När det gäller begynnelse tidpunkten för rätten till förmåner

Betänkande ShUB 16/2023 rd

föreslås det att självrisktiden ska förlängas från en tid som motsvarar fem dagars arbetslöshet till sju arbetslöshetsdagar. Det föreslås att barnförhöjningen som hänför sig till arbetslöshetsförmåner avskaffas, varav följer ändringar i beloppet av rörlighetsunderstödet enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa samt i vissa bestämmelser som gäller finansiering av arbetslöshetsförmåner.

Det föreslås dessutom att semesterersättning som betalas när ett heltidsarbete som varat över två veckor upphör ska hindra att arbetslöshetsförmåner betalas för den tid över vilken semesterersättningen periodiseras.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering åtar sig regeringen i syfte att förbättra saldot för de offentliga finanserna att genomföra en åtgärdsplan som stärker de offentliga finanserna med ett nettobelopp på sex miljarder euro beräknat för år 2027. Av detta belopp avses fyra miljarder euro uppnås med utgiftsanpassningar och två miljarder euro genom sysselsättningsfrämjande åtgärder. Åtgärderna i propositionen utgör en del av en helhet för att undanröja bidragsfällor, och genom dem eftersträvas en nettoutgiftsanpassning på cirka 250 miljoner euro och en sysselsättningsökning på cirka 20 000 personer. Ökningen av sysselsättningen beräknas stärka de offentliga finanserna med cirka 550 miljoner euro.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2024. Tillämpningen av de ändringar som föreslås för lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska enligt propositionen ske gradvis så att de förslag som gäller förlängning av självrisktiden och inverkan av semesterersättningen tillämpas från och med lagens ikraftträdande, de förslag som gäller slopande av barnförhöjningen och slopande av det skyddade beloppet vid jämkning tillämpas från och med den 1 april 2024 och de förslag som gäller arbetsvillkoret tillämpas från och med den 2 september 2024.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med propositionen är att i enlighet med riktlinjerna i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering förenkla systemet med utkomstskydd för arbetslösa och öka sysselsättningen genom att förbättra incitamenten för att ta emot jobb. Den höjda sysselsättningen syftar till att stärka de offentliga finanserna. Enligt propositionen (s. 6) har skuldkvoten inom de offentliga finanserna ökat avsevärt över de senaste cirka femton åren, och för att skuldsättningsutvecklingen ska kunna stoppas krävs det att de offentliga finanserna stärks.

I propositionen föreslås det att arbetsvillkoret för löntagare ändras så att arbetsvillkoret i fortsättningen bestäms utifrån de inkomster av lönearbete som omfattas av en försäkring (inkomstbaserat) i stället för utifrån antalet arbetstimmar (tidsbaserat). Tiden som hänför sig till arbetsvillkoret för löntagare ska dessutom förlängas från nuvarande cirka sex månader till tolv månader. Med avseende på jämkning av arbetslöshetsförmåner föreslås det att det så kallade skyddade beloppet (ca 300 euro), det vill säga den del av inkomsten som inte beaktas vid uträkningen av beloppet av en

Betänkande ShUB 16/2023 rd

jämkad arbetslöshetsförmån, ska slopas. När det gäller den självrisktid som föregår begynnelse-tidpunkten för rätten till förmåner föreslås det att tiden förlängs från en tid som motsvarar fem dagars arbetslöshet till sju arbetslöshetsdagar. Det föreslås dessutom att semesterersättning som betalas när ett heltidsarbete som varat över två veckor upphör ska hindra att arbetslöshetsförmåner betalas för den tid över vilken semesterersättningen periodiseras. Det föreslås också att barnförhöjningen i samband med arbetslöshetsförmåner slopas.

Tillämpningen av ändringarna ska ske gradvis så att de förslag som gäller förlängning av självrisktiden och inverkan av semesterersättningen tillämpas från och med den 1 januari 2024, de förslag som gäller slopande av barnförhöjningen och slopande av det skyddade beloppet vid jämkning tillämpas från och med den 1 april 2024 och de förslag som gäller arbetsvillkoret tillämpas från och med den 2 september 2024.

De ändringar som föreslås i propositionen bedöms motverka bidragsfällorna och öka sysselsättningen. Genom de ändringar som föreslås i propositionen väntas utgifterna för arbetslöshetsförmåner minska med cirka 500 miljoner euro, vilket skulle stärka de offentliga finanserna med cirka 250 miljoner euro netto. Den uppskattade sysselsättningseffekten av de ändringar som föreslås i propositionen är cirka 20 400 personer, vilket bedöms stärka de offentliga finanserna med cirka 550 miljoner euro. Enligt propositionen är det sammanlagt möjligt att ändringarna stärker de offentliga finanserna med cirka 800 miljoner euro.

De föreslagna ändringarna uppskattas försvaga kommunernas ekonomi med cirka 55 miljoner euro, vilket beror på att skatteintäkterna minskar och utgifterna för utkomststöd ökar. Genom de beräknade verkningarna på sysselsättningen skulle verkningarna dock som helhet vara positiva också för kommunernas ekonomi.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att propositionens mål att göra systemet med utkomstskydd för arbetslösa mer sporrande och förenkla stödsystemet är motiverade och tillstyrker lagförslagen. Att reducera bidragsfällorna och öka sysselsättningen tryggar också det sociala trygghetssystemets hållbarhet på lång sikt och ökar tillgången på arbetskraft. Också arbetslivs- och jämställdhetsutskottet understöder i sitt utlåtande (AjUU 4/2023 rd) åtgärderna mot bidragsfällor och tillstyrker de föreslagna ändringarna.

Utöver att motverka bidragsfällor förtydligar och förenklar de föreslagna ändringarna grunderna för fastställande av arbetslöshetsdagpenning. Dessutom gör slopandet av det skyddade beloppet och barnförhöjningen vid jämkning av arbetslöshetsförmåner utkomstskyddet för arbetslösa mer linjärt. Samtidigt undanröjs skillnaderna mellan arbetslöshetsförmånerna och till exempel de förmåner som betalas med stöd av sjukförsäkringslagen (1224/2014), vilket stöder regeringsprogrammets mål att reformera den sociala tryggheten och övergången till ett så kallat allmänt stöd.

Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar för tydlighetens skull att den aktuella propositionen inte innehåller några förslag om gradering av utkomstskyddet för arbetslösa eller om att lönesubventionerat arbete inte skulle beaktas som arbete som tillgodoräknas i arbetsvillkoret. Enligt utredning till utskottet är avsikten att ändringsförslag om dessa ska lämnas till riksdagen genom en separat proposition under våren 2024.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Enligt grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 16/2023 rd, stycke 3) är de föreslagna bestämmelserna relevanta särskilt med avseende på grundlagens 19 § 2 mom. om grundläggande försörjning. Slopandet av arbetslöshetsförmånens barnförhöjning kan anses vara av betydelse också i förhållande till det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. i grundlagen att stödja familjens möjligheter att trygga barnets välfärd och individuella uppväxt. Med beaktande av propositionens bedömningar av i vilken grad sysselsättningen stärks kan lagförslaget anses ha betydelse med tanke på skyldigheten att främja sysselsättningen enligt 18 § 2 mom. i grundlagen (se GrUU 32/2022 rd, stycke 3).

Vid dimensioneringen av de sociala rättigheterna ligger det enligt grundlagsutskottet (stycke 6) helt i linje med den handlingsskyldighet som ålagts lagstiftaren att den sociala tryggheten riktas och utvecklas enligt samhällets ekonomiska resurser och att man kan ta hänsyn till den rådande situationen inom samhällsekonomin och de offentliga finanserna vid dimensioneringen av förmåner som direkt finansieras av det allmänna. Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis kan statsfinansiella sparmål under en lågkonjunktur vara en godtagbar grund för att i viss mån också göra ingrepp i nivån på de grundlagsfästa rättigheterna (se GrUB 25/1994 rd och t.ex. GrUU 25/2012 rd och GrUU 44/2014 rd). Enligt grundlagsutskottet (stycke 13) kan de ändringar som nu föreslås inte till alla delar anses vara obetydliga, men de försämrar inte rättigheterna enligt 19 § i grundlagen så väsentligt att den föreslagna regleringen bör anses strida mot grundlagen.

Ändringar som gäller löntagares arbetsvillkor

I propositionen föreslås det att det arbetsvillkor för löntagare som är en förutsättning för beviljande av arbetslöshetsdagpenning förlängs från nuvarande cirka sex månader till 12 månader, vilket innebär att det arbete som ökar arbetsvillkoret i fortsättningen ska pågå cirka sex månader längre än tidigare. Ändringen beräknas öka sysselsättningen med cirka 5 700 personer.

Arbetsvillkoret behöver fortfarande inte intjänas genom oavbrutet arbete, utan arbetsvillkoret kan även i fortsättningen uppfyllas under en granskningsperiod på 28 månader. Granskningsperioden kan också i fortsättningen förlängas, om personen har varit borta från arbetsmarknaden till exempel på grund av heltidsstudier, familjeledighet eller arbetsoförmåga.

I likhet med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet håller social- och hälsovårdsutskottet med regeringen (RP s. 16) om att det nuvarande arbetsvillkoret på sex månader har varit relativt kort i förhållande till den förmånsrätt som följer av att arbetsvillkoret uppfylls, även om en betydande del av perioderna med arbetslöshetsdagpenning upphör redan innan maximibeloppet uppnås. En arbetssökande har efter att ha uppfyllt arbetsvillkoret rätt till grund- eller inkomstrelaterad dagpenning under 300, 400 eller i vissa fall 500 dagar. En förlängning av arbetsvillkoret leder också till att regleringen i Finland närmar sig praxis i jämförelseländerna.

Enligt propositionen (s. 29) minskar förlängningen av arbetsvillkoret antalet personer som får inkomstrelaterad dagpenning med cirka 17 procent (cirka 18 000 personer) och ökar antalet mottagare av arbetsmarknadsstöd. Förlängningen av den tid som hänför sig till arbetsvillkoret kan enligt propositionen (s. 32) antas inverka förutom på situationen för dem som sysselsätts i kortvariga anställningsförhållanden också på löntagarna inom branscher, exempelvis utbildningssektorn, där visstidsanställningar som varar mindre än ett år är vanliga.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Social- och hälsovårdsutskottet påpekar att förlängningen av arbetsvillkoret gör det svårare att få inkomstrelaterad dagpenning särskilt för de arbetstagare som har svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden. I den gruppen finns många unga, lågutbildade, äldre och långtidsarbetslösa. I synnerhet i ett svårt konjunkturläge kan det vara svårt för den som inte är etablerad på arbetsmarknaden att uppfylla arbetsvillkoret, eftersom en förutsättning för att i fortsättningen få inkomstrelaterad dagpenning och grunddagpenning är att man har arbetat i genomsnitt ungefär varannan månad under den senaste 28-månadersperioden. För dessa grupper kan en förlängning av arbetsvillkoret enligt arbetslivs- och jämställdhetsutskottets utlåtande (s. 3) försvaga systemets sporrande effekt och sysselsättningen, även om propositionen sammantaget bedöms öka sysselsättningen.

Social- och hälsovårdsutskottet anser det viktigt att följa vilka konsekvenser förlängningen av arbetsvillkoret har för olika arbetstagargrupper.

Utöver förlängningen av arbetsvillkoret ska arbetsvillkoret enligt förslaget ändras så att det i fortsättningen bestäms på basis av de inkomster av lönearbete som omfattas av en försäkring. För närvarande intjänas arbetsvillkoret av varje kalendervecka under vilken löntagaren har arbetat 18 timmar eller mer. Som månader som ska inräknas i arbetsvillkoret räknas enligt propositionen i fortsättningen de kalendermånader under vilka den utbetalda löneinkomsten är minst 930 euro på 2023 års nivå. Dessutom kan arbetsvillkoret också uppfyllas genom halva arbetsmånader, dvs. en inkomst på 465 euro uppfyller hälften av en månad som inräknas i arbetsvillkoret, och två halva sådana månader motsvarar en hel månad. Ändringen beräknas öka sysselsättningen med 1 500 personer.

Förvaltningsutskottet anser i likhet med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet (AjUU 4/2023 rd, s. 3) att det är en välkommen och bra ändring att koppla arbetsvillkoret till intjänad lön. Reformen gör det möjligt att utnyttja inkomstregistret i större utsträckning än för närvarande och främjar på så sätt automatiseringen av förmånsbesluten och utnyttjandet av digitaliseringen, vilket minskar arbetsgivarnas administrativa börda vid utredning av uppgifter som hänför sig till arbetsvillkoret. Dessutom undanröjer förslaget vissa problem med den nuvarande arbetstidsbaserade grunden för intjänande av arbetsvillkoret. De nuvarande bestämmelserna kan leda till att två personer med samma månadsinkomster före arbetslösheten kan få olika stor inkomstrelaterad dagpenning beroende på hur arbetstiden fördelades på olika kalenderveckor. Inkomstkriteriet lämpar sig bättre också när inkomster intjänas genom flera anställningsförhållanden eller arbetstiden varierar betydligt över tid. För dem som har deltidsarbete och kortvariga anställningar sporrar fördelningen av inkomsterna till kalendermånader till att ta emot också kortvarigt arbete, eftersom också deltidsarbete eller kortvarig anställning under 18 veckoarbetstimmar i fortsättningen räknas in i arbetsvillkoret om lönen uppfyller inkomstkravet.

Enligt propositionen gör inkomstgrunden det lättare att få inkomstrelaterad dagpenning, men sänker dagpenningen för en del. Uppskattningsvis 37 procent av dem som får inkomstrelaterad dagpenning berörs av ändringen. I denna grupp sjunker dagpenningen med cirka 6 procent i genomsnitt.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Slopande av skyddat belopp

I propositionen föreslås det med avseende på jämkning av arbetslöshetsförmåner att det så kallade skyddade beloppet på 300 euro, det vill säga den del av inkomsten som inte beaktas vid uträkningen av beloppet av en jämkad arbetslöshetsförmån, ska slopas. Enligt propositionen (s. 136) undanröjer slopandet av det skyddade beloppet bidragsfällor genom att uppmuntra dem som arbetar på deltid och dem som utför så kallade ströjobb att ta emot extra arbetstimmar eller annars fatta beslut som gör att deras inkomster ökar. Slopandet av det skyddade beloppet bedöms ha ringa konsekvenser för sysselsättningen (RP s. 65), eftersom incitamenten att ta emot heltidsarbete kan förbättras, men incitamenten att ta emot deltidarbete kan försvagas.

Social- och hälsovårdsutskottet välkomnar i likhet med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet (AjUU 4/2023 rd, s. 4) målet att öka incitamenten för heltidsarbete. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att heltidsarbete alltid måste vara klart mer lönsamt i förhållande till kombinationen av deltidarbete och social trygghet och anser det vara viktigt att den bidragsfälla som uppstått mellan heltidsarbete och deltidarbete undanröjs.

Social- och hälsovårdsutskottet fäster dock uppmärksamhet också vid det problem som identifierats i propositionen, nämligen att heltidsarbete inte alltid är möjligt på grund av arbetsförmågan eller livssituationen i övrigt. För en del av arbetstagarna ger deltidarbete möjlighet att delta på arbetsmarknaden även om heltidsarbete inte är möjligt på grund av till exempel arbetsförmåga, funktionsnedsättning eller familjesituation, såsom ensamförsörjande. När ordinarie heltidsarbete inte står till buds eller inte kan utföras, kan deltidarbete eller kortvarigt arbete hjälpa till att upprätthålla och utveckla yrkesskickligheten och kopplingarna till arbetslivet. Arbete under arbetslöshet kan alltså förbättra den arbetslösas möjligheter att få arbete på heltid senare.

Efter att propositionen lämnades har det publicerats en undersökning av Statens ekonomiska forskningscentral (Salla Kalin, Tomi Kyyrä och Tuomas Matikka (2023) Combining Part-time Work and Social Benefits: Empirical Evidence from Finland. VATT Working Papers 159), enligt vilket införandet av ett skyddat belopp för utkomstskyddet för arbetslösa och bostadsbidraget betydligt ökade andelen arbetslösa som arbetade sporadiskt eller på deltid. Inom enskilda branscher, exempelvis inom servicebranscherna och hälso- och sjukvården, blev det klart vanligare att arbeta under arbetslösheten. Det skyddade beloppet har dock inte i någon större grad lett till att fler jobbar på heltid. Å andra sidan framgår det inte av undersökningen att ökat tillfälligt arbete och deltidarbete skulle ha lett till att färre går över till heltidsarbete.

Utskottet betonar att incitamenten för deltidarbete också efter slopandet av det skyddade beloppet är rimliga särskilt för dem som får inkomstrelaterad dagpenning, eftersom den arbetslösa får behålla en betydande del av de förvärvade inkomsterna också efter den normala inkomstjämkningen på 50 procent. Utskottet betonar att för att lindra incitamentproblemen bör fastställandet av jämkade förmåner vara så klar och åskådlig som möjligt, samtidigt som förmånsbesluten bör fattas utan dröjsmål. Osäkerheten kring tidpunkten för utbetalning av jämkade förmåner när arbetsinkomsterna förändras kan vara ett större hinder för partiell sysselsättning än nivån på den jämkade förmånen. Utskottet anser det vara viktigt att bestämmelserna om jämkning av arbetslöshetsförmåner vidareutvecklas så att jämkningen kan göras så smidigt som möjligt och så att betalningsdröjsmålen minskas.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Det är viktigt att bevaka de konsekvenser som slopandet av det skyddade beloppet har med avseende på deltidsarbete, mottagande av extra arbetstimmar och förvärv av extra inkomster samt övergång från deltidsarbete till heltidsarbete. Social- och hälsovårdsutskottet anser också i likhet med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet (s. 4) att det är viktigt att man vid avvecklingen av bidragsfallor och förnyandet av utkomstskyddet för arbetslösa utvecklar och säkerställer rutiner och metoder för att i de sysselsättningsfrämjande tjänsterna identifiera de arbetssökande som de facto inte kan ta sig in på arbetsmarknaden fullt ut och att man tryggar tjänster som stöder deras arbetsförmåga och kompetensutveckling.

Förlängningen av självrisktiden och periodiseringen av semesterersättning

I propositionen föreslås det att den självrisktid som föregår rätten till arbetslöshetsförmån förlängs från fem till sju dagar. Självrisktiden förkortades från sju till fem dagar i samband med införandet av den så kallade aktiveringsmodellen, men när bestämmelserna om aktiveringsmodellen upphävdes ändrades självrisktiden inte tillbaka till sju dagar. Förlängningen av självrisktiden till sju dagar påverkar nästan alla som får inkomstrelaterad dagpenning. Ändringens sysselsättande effekt har uppskattats till 1 000 sysselsatta.

I propositionen föreslås det också ett återinförande av periodiseringen av semesterersättning som betalas när ett heltidsarbete som varat i över två veckor upphör eller som betalas i anslutning till att arbetet upphör. Periodiseringen innebär att semesterersättningen hänförs till tiden från och med att anställningsförhållandet upphört, och att det för denna tid inte betalas arbetslöshetsförmån. Ändringen gäller inte bara grunddagpenning och inkomstrelaterad dagpenning utan också arbetsmarknadsstöd och får effekt när arbetslösheten börjar. Effekten av att periodiseringen av semesterersättningen återinförs beror på hur många uttagna semesterdagar personen har. En månads outnyttjad semester minskar bruttoinkomsterna med cirka 1 600 euro för den som får den genomsnittliga inkomstrelaterade dagpenningen.

Slopande av barnförhöjning

I propositionen föreslås det att barnförhöjningen inom alla arbetslöshetsförmåner, det vill säga arbetsmarknadsstöd, grunddagpenning och inkomstrelaterad dagpenning, slopas från och med den 1 april 2024. I propositionen (s. 22) motiveras slopandet av barnförhöjningen med att den försämrar incitamenten för arbete genom att höja arbetslöshetsförmånens belopp och därför kan styra personen mot en förmån som är felaktig i förhållande till personens situation, eftersom barnförhöjningarna höjer förmånsnivån i förhållande till andra socialskyddsförmåner. I propositionens mål (s. 22) konstateras det också att slopandet av barnförhöjningen gör utkomstskyddet mer linjärt.

Under 2022 betalades barnförhöjning till cirka 188 000 personer. Slopandet av barnförhöjningen minskar arbetslöshetsförmånens belopp med cirka 125 euro i månaden på 2023 års nivå i familjer med ett barn, med cirka 184 euro i månaden i familjer med två barn och med cirka 238 euro i månaden i familjer med minst tre barn, när den extra indexhöjningen 2023 lämnas obeaktad. För familjer med två arbetslösa föräldrar är minskningen dubbelt så stor. För personer som får jämkad dagpenning kan minskningen vara mindre. Slopandet av barnförhöjningen har relativt sett störst

Betänkande ShUB 16/2023 rd

inverkan på den arbetslösas grundskydd, där barnförhöjningen i familjer med ett barn är 13 procent av grundskyddsförmånen och i familjer med tre eller flera barn 22 procent.

Slopandet av barnförhöjningen inverkar också på fullgörandet av underhållsskyldigheten. I underhållsbidragsavtal för barn har underhållsbidraget i många fall fastställts till samma belopp som barnförhöjningen till arbetslöshetsförmåner. När betalningen och indrivningen av barnförhöjningar slopas, kommer enligt propositionen (s. 50) situationer i vilka den underhållsskyldige inte kan betala underhållsbidrag enligt underhållsavtalet eller underhållsbeslutet sannolikt att öka.

Sakkunniga har lyft fram att arbetslöshetsförmånens barnförhöjning har stor betydelse i strävan att minska fattigdomen bland barnfamiljer. Fattigdomen bland barnfamiljer berör för närvarande cirka 10 procent av barnen. Särskilt småbarnsfamiljer, flerbarnsfamiljer och hushåll med endast en vuxen löper risk för fattigdom. Fattigdomen bland barnfamiljer har enligt undersökningar långvariga negativa konsekvenser för barnets utveckling. För att uppnå målen för den europeiska spelaren för sociala rättigheter har Finland satt som nationellt mål att minska antalet personer som löper risk för fattigdom eller utslagning fram till 2030 med 100 000 personer, varav minst en tredjedel ska vara under 18 år.

Grundlagsutskottet fäster särskilt i fråga om slopandet av barnförhöjningen uppmärksamhet vid att propositionen (s. 133) endast mycket kortfattat redogör för FN:s konvention om barnets rättigheter och för de ställningstaganden och annan tolkningspraxis i fråga om Finland som gjorts av dess övervakningsorgan, FN:s kommitté för barnets rättigheter. Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter bör reaktionära åtgärder under ekonomiska kriser endast övervägas när alla andra alternativ har betraktats och det har säkerställts att konsekvenserna i sista hand drabbar barn, särskilt barn i utsatt ställning. FN:s kommitté för barnets rättigheter, som övervakar genomförandet av konventionen om barnets rättigheter, har nyligen rekommenderat Finland att undvika nedskärningar i de sociala trygghetsförmånerna som drabbar barn som redan hotas av fattigdom och social utslagning (2.6.2023, CRC/C/FIN/CO/5-6).

Enligt propositionen har slopandet av barnförhöjningen inga konsekvenser för de mottagare av arbetslöshetsförmåner som har de allra lägsta inkomsterna och som är berättigade till utkomststöd, eftersom utkomststödet kompenserar slopandet av barnförhöjningen. Slopandet av barnförhöjningen ökar inte bara beloppet av det utkomststöd som betalas utan också antalet mottagare av utkomststöd. Utskottet fäster uppmärksamhet vid kopplingarna mellan långvarigt mottagande av utkomststöd och incitamentsproblem, problem med hälsa och välfärd samt generationsöverskridande utsatthet. Den som vuxit upp i en familj som länge fått utkomststöd löper också större risk att inte avlägga någon examen på andra stadiet och att ställas utanför arbetslivet.

Enligt propositionen (s. 134) kommer man genom en separat proposition (RP 75/2023 rd) att förbättra barnfamiljernas försörjning genom att höja barnbidraget för barn under tre år, höja barnbidragets ensamförsörjartillägg, utveckla försörjartillägget för studerande och höja barnbidraget för familjer med många barn. Social- och hälsovårdsutskottet välkomnar i och för sig höjningen av andra familjeförmåner, men konstaterar att det höjda barnbidraget inte riktar sig enbart till dem som de nu föreslagna ändringarna av utkomstskyddet för arbetslösa riktas till. De föreslagna höjningarna av barnbidragen (10—26 euro) kompenserar inte heller helt för slopandet av barnförhöjningen inom utkomstskyddet för arbetslösa.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Grundlagsutskottet (stycke 12) ser det som beklagligt att propositionen i fråga om slopandet av barnförhöjningen inte alls redogör för andra alternativa sätt att genomföra åtgärderna, utan endast hänvisar till regeringsprogrammet (s. 85). Med beaktande av de befintliga stödsystemen finns det dock enligt grundlagsutskottets uppfattning (stycke 13) inget till 19 § 3 mom. i grundlagen anknytande konstitutionellt hinder för att slopa barnförhöjningen. Även om de föreslagna ändringarna inte till alla delar kan anses vara obetydliga, anser grundlagsutskottet att de nu föreslagna ändringarna i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte heller till övriga delar försämrar den grundläggande försörjning som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen så väsentligt att regleringen inte uppfyller kraven i 19 § 2 mom. i grundlagen. För att familjer inte ska råka ut för oskäligen situationer anser grundlagsutskottet dock att det är viktigt att social- och hälsovårdsutskottet utreder om det genom att vidareutveckla de föreslagna övergångsbestämmelserna är möjligt att gradera ikraftträdandet av ändringarna så att de som slopandet av familjeförhöjningen gäller får mer tid än vad som föreslagits för att anpassa sig till den nya situationen.

Enligt utredning till social- och hälsovårdsutskottet minskar en senareläggning av slopandet av barnförhöjningen inbesparingen i förmånsutgifterna. Om slopandet av barnförhöjningen träder i kraft till exempel den 2 september 2024, då alla planerade ändringar i utkomstskyddet för arbetslösa är i kraft, minskar den beräknade inbesparingen i arbetslöshetsförmånerna med 30 miljoner euro. Enligt utredningen är avsikten att det sparmål på 70 miljoner euro som beräknats genom slopandet av barnförhöjningarna ska omfördelas till barnfamiljerna i samband med regeringens proposition RP 75/2023 rd i form av höjt barnbidrag från och med den 1 april 2024, det vill säga samtidigt som slopandet av barnförhöjningen avses träda i kraft.

Utskottet instämmer i det som sägs i propositionen (s. 73) om att barnfattigdom kan minskas genom att stödja föräldrarnas sysselsättning, eftersom barnfattigdom ofta är kopplad till undersysselsättning bland föräldrarna. Utskottet noterar dock att även om uppskattningen av propositionens sysselsättande effekt håller streck kommer en del föräldrar i barnfamiljer dock inte att få sysselsättning och därigenom kunna förbättra sin försörjning. Utskottet förutsätter att regeringen bevakar vilka konsekvenser de ändringar som föreslås i propositionen, särskilt slopandet av barnförhöjningen, får för barnfamiljernas ställning och barnfattigdomen. På grundval av uppföljningen och utvärderingen ska lämpliga korrigerande åtgärder vidtas. Dessutom anser utskottet det viktigt att tjänsterna för barnfamiljer och arbetslivet utvecklas så att de stöder sysselsättningen bland barnfamiljernas föräldrar.

De sammanlagda konsekvenserna

De reformer som ingår i propositionen har bedömts öka sysselsättningen, med undantag för slopandet av det skyddade beloppet, där sysselsättningseffekten bedöms vara ringa. Sammantaget beräknas ändringarna öka sysselsättningen med 20 400 personer.

Propositionens bedömningar av sysselsättningseffekterna är riktgivande, eftersom olika grupper kan reagera på olika sätt på de ekonomiska incitamenten. Den ekonomiska situationen för dem som får inkomstrelaterat utkomstskydd är i genomsnitt bättre än för dem som bara får grundskyddet, och största delen av dem sysselsätts relativt snabbt på den öppna arbetsmarknaden. Dessutom reagerar de som får inkomstrelaterat utkomstskydd kraftigare på arbetslöshetsförmånernas nivå än de som får arbetsmarknadsstöd. Eftersom det ofta också finns andra än ekonomiska hin-

Betänkande ShUB 16/2023 rd

der för att sysselsätta arbetslösa som är beroende av grundskyddet, kan nedskärningarnas sysselsättande effekt för deras del vara mindre.

Social- och hälsovårdsutskottet instämmer i arbetslivs- och jämställdhetsutskottets uppfattning (s. 5) att bedömningen av ändringarna har gjorts omsorgsfullt med utnyttjande av tillgänglig information och tillgängliga metoder. Utskottet anser det vara viktigt att konsekvenserna följs noggrant och att de olika metodernas sysselsättningseffekter utreds.

I den bedömning av de sammantagna konsekvenserna för hushållens försörjning som ingår i propositionen har man inte beaktat ändringarnas konsekvenser för de arbetssökandes beteende och sysselsättning. Det innebär att bedömningarna beskriver lagstiftningsändringarnas konsekvenser för hushållens disponibla inkomster i en situation där hushållen inte börjar arbeta mera.

De föreslagna ändringarna påverkar enligt propositionen de disponibla inkomsterna relativt mest i hushåll som ingår i inkomstfördelningens lägsta inkomstdeciler. De föreslagna ändringarna påverkar uppskattningsvis 280 000 hushålls disponibla inkomster bedömt med registermaterialet för 2019. I de flesta fallen var minskningen i de disponibla inkomsterna några procent som högst. För omkring 3 000 hushåll blir minskningen över 15 procent.

På grund av de föreslagna ändringarna ökar antalet personer som klassificeras som låginkomsttagare med cirka 7 200, varav 3 700 är barn (RP s. 51), vilket enligt utredning till utskottet motsvarar cirka en femtedel av den uppskattade ökningen av barnfattigdom 2024. Bland dem som får arbetslöshetsförmåner och har de allra lägsta inkomsterna kompenserar utkomststödet och det allmänna bostadsbidraget delvis för konsekvenserna av de ändringar som föreslås i det nu aktuella förslaget. Utgifterna för utkomststödet beräknas öka med cirka 60 miljoner euro och utgifterna för allmänt bostadsbidrag med cirka 38 miljoner euro.

Social- och hälsovårdsutskottet upprepar sin tidigare ståndpunkt (bl.a. ShUB 8/2019 rd, ShUB 30/2022 rd, ShUB 13/2023 rd och ShUB 14/2023 rd) om att det med tanke på systemet för social trygghet som helhet och incitamenten att arbeta inte är ändamålsenligt att genom ändringar i de primära förmånerna öka användningen av det behovsprövade, yttersta utkomststödet. Det har också konstaterats att när man får utkomststöd under lång tid ökar också hälso- och välfärdsproblemen och den generationsöverskridande utsattheten. Också grundlagsutskottet hänvisar i sitt utlåtande (stycke 14) till sin tidigare tolkningspraxis, där utskottet ansett det oroväckande att följden av den föreslagna lagstiftningen bedömts vara att förmånstagarna kommer att bli beroende av utkomststöd, som är avsett att vara en sista utväg (se även GrUU 47/2017 rd, GrUU 51/2017 rd och GrUU 40/2018 rd). Grundlagsutskottet påpekar också att utkomststödet är förenat med en behovsprövning och utgiftskontroll som avviker från det övriga sociala trygghetssystemet (se också GrUU 14/2023 rd, stycke 16).

Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar att uppnåendet av de mål som i regeringsprogrammet uppställts för totalreformen av lagen om utkomststöd kan försvåras, om utgifterna för utkomststödet och antalet stödmottagare ökar genom nedskärningar i de primära förmånerna. Regeringen ska enligt regeringsprogrammet genomföra en totalreform av utkomststödet där större tonvikt läggs på individens förmåga att klara sig självständigt, det långvariga beroendet av utkomststöd minskas och utkomststödet ges tydligare konturer av penningförmån som hör till grundskyddet,

Betänkande ShUB 16/2023 rd

beviljas i sista hand och kräver prövning. Enligt regeringsprogrammet är målet att åtminstone halvera antalet personer som behöver utkomststöd.

Av propositionens bedömningar av konsekvenserna för jämställdheten (s. 72) framgår det att många av reformerna oftare påverkar kvinnor än män. Det gäller bland annat förlängningen av arbetsvillkoret för utkomtskyddet för arbetslösa, sloandet av utkomtskyddets skyddade belopp för dem som får jämkad arbetslöshetsförmån och sloandet av barnförhöjningen inom utkomtskyddet för arbetslösa. Att konsekvenserna blir olika för kvinnor och män har enligt konsekvensbedömningen en koppling till könssegregationen på arbetsmarknaden och till hur ansvaret för omsorgen om barnen fördelas. Kvinnor arbetar oftare än män i visstids- och deltidsanställningar. Kvinnor får också oftare barnförhöjning inom utkomtskyddet för arbetslösa än män. I likhet med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet (s. 5) påpekar social- och hälsovårdsutskottet att ändringarnas sammantagna konsekvenser för exempelvis kvinnor och kvinnors försörjning samt barnfamiljer stärks, eftersom de åtgärder som föreslås i propositionen samtidigt kan gälla samma personer.

Social- och hälsovårdsutskottet håller med arbetslivs- och jämställdhetsutskottet (s. 5) om att segregationen på arbetsmarknaden i kvinnors och mäns arbete i Finland är ett segslitet problem som man målmedvetet bör försöka åtgärda. Regeringen har i sitt regeringsprogram förbundit sig att utreda åtgärder för att minska könssegregationen inom olika branscher.

Sakkunniga har också fäst uppmärksamhet vid de föreslagna ändringarnas konsekvenser för arbetstagare i atypiska anställningsförhållanden. De föreslagna ändringarna anses inte till alla delar stödja utvecklingen i fråga om atypiska anställningar, särskilt inte inom de kreativa branscherna. Utskottet anser det vara viktigt att bevaka vilka konsekvenser de föreslagna ändringarna i utkomtskyddet för arbetslösa har för personer i atypiska anställningsförhållanden och att åtgärder vid behov vidtas för att avhjälpa missförhållandena. Enligt regeringsprogrammet är avsikten att som en del av reformen av den sociala tryggheten lösa problemen i anslutning till social- och utkomtskyddet för dem som är verksamma inom kulturbranschen och de kreativa branscherna. Särskild uppmärksamhet ägnas åt frilansarnas ställning. Enligt regeringsprogrammet är avsikten att värna om konstens frihet, välbefinnandet hos dem som är verksamma inom konst och kultur, att det finns tillräckligt med kunniga aktörer och att arbetsmarknaden fungerar.

Sammantagna konsekvenser och uppföljning

Försörjningen för mottagare av arbetslöshetsförmåner påverkas utöver av den nu aktuella propositionen också av andra ändringar i den sociala tryggheten som träder i kraft samtidigt, såsom sänkningen av nivån på det allmänna bostadsbidraget (RP 74/2023 rd), indexfrysningen av förmåner och höjningen av barnbidraget (RP 75/2023 rd) samt skärpningen av bestämmelserna om boendeutgifter i lagen om utkomststöd (RP 58/2023 rd). De föreslagna nedskärningarna i utkomtskyddet för arbetslösa ökar behovet av allmänt bostadsbidrag och utkomststöd. Sänkningen av nivån på det allmänna bostadsbidraget, skärpningen av bestämmelserna om boendeutgifterna inom utkomststödet och indexfrysningen av förmånerna inverkar å sin sida på försörjningen för dem som får arbetslöshetsförmåner.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Social- och hälsovårdsministeriet har publicerat en separat utredning om de sammanlagda konsekvenserna av ändringarna i bostadsbidraget och utkomstskyddet för arbetslösa och indexfrysningarna av förmåner (Bedömning av de samverkande konsekvenserna av ändringarna i den sociala tryggheten 2024, social- och hälsovårdsministeriet 2023, sammanfattning på svenska). Enligt promemorian kommer den ekonomiska utsattheten att öka, och ändringarna i den sociala tryggheten drabbar kraftigast de två lägsta inkomstdecilerna. I en jämförelse av förmånstagargrupperna riktas de relativt sett största konsekvenserna till studerande och arbetslösa mottagare av inkomstrelaterat utkomstskydd. I familjer med två föräldrar som får arbetslöshetsförmåner är inverkan relativt sett klart mindre än i familjer med en vuxen. I en granskning enligt typ av familj visade det sig att de klart största konsekvenserna gäller unga enpersonshushåll och unga barnlösa par. Konsekvenserna för barnfamiljer är sammantaget mindre än konsekvenserna för hushåll med barnlösa personer i arbetsför ålder. Bland ensamföräldrarna är det också en stor andel som går miste om bidrag, men det är ovanligare att de disponibla inkomsterna minskar med mer än 10 procent jämfört med hushåll med en person i arbetsför ålder. Promemorian innehåller ingen bedömning av konsekvenserna av ändringarna i utkomststödet.

Liksom grundlagsutskottet (stycke 18) vill social- och hälsovårdsutskottet att statsrådet fäster uppmärksamhet vid bristerna i bedömningen av de sammantagna konsekvenserna av de propositioner som är under behandling i riksdagen, särskilt i fråga om konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Social- och hälsovårdsutskottet instämmer också med grundlagsutskottet i att statsrådet noggrant måste följa propositionens konsekvenser särskilt med avseende på de rättigheter som tryggas i 19 § i grundlagen och vid behov vidta åtgärder för att rätta till de problem som upptäcks.

I propositionen föreslås betydande ändringar i den jämkade arbetslöshetsförmånen, barnförhöjningen, uppkomsten av rätt till arbetslöshetsdagpenning och bestämmandet av dagpenningens storlek, och det är nödvändigt att bevaka och utvärdera ändringarnas konsekvenser. Enligt propositionen (s. 125) bör de konsekvenser som sloandet av barnförhöjningen har med avseende på barnfamiljernas ställning och fattigdomen bland barn liksom även de konsekvenser som sloandet av det skyddade beloppet har med avseende på deltidsarbete, mottagande av extra arbetstimmar och förvärv av extra inkomster samt övergång från deltidsarbete till heltidsarbete utredas. Social- och hälsovårdsutskottet anser det vara viktigt att konsekvenserna utreds genom en uppföljningsstudie utöver den statistiska uppföljningen. Exempelvis sysselsättningsincitamenten påverkas särskilt av det ekonomiska konjunkturläget och det är därför inte möjligt att direkt bedöma ändringarnas konsekvenser utifrån statistiken. Uppföljningsstudien bör också kombineras med den bedömning av konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna som grundlagsutskottet förutsätter.

Utöver den uppföljning och utvärdering som föreslås i propositionen bedöms grundtrygghetens tillräcklighet med fyra års mellanrum heltäckande vart fjärde år i en särskild utvärderingsrapport i enlighet med 4 a § i lagen om folkpensionsindex. Vid utvärderingen beaktas de förmåner som personen eller hushållet får och som verkställs av Folkpensionsanstalten samt utkomststödet.

Uppföljningen sker också i form av periodiska rapporter med anknytning till människorättskonventioner. Finland har förbundit sig att iaktta de konventioner om mänskliga rättigheter som upprättats inom både FN och Europarådet. Viktigast för den sociala tryggheten är Europarådets revi-

Betänkande ShUB 16/2023 rd

derade sociala stadga och FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I konventionerna fastställs mekanismerna för övervakning av genomförandet av dem. I praktiken sker övervakningen genom de periodiska rapporter som staterna lämnar in.

DETALJMOTIVERING

8. Lagen om ändring av 13 § i lagen om ett kommunförsök som gäller främjande av sysselsättningen

13§. Ordnande av möjlighet till rehabilitering, utbildning eller arbete. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett nytt lagförslag med förslag till lag om ändring av 13 § i lagen om ett kommunförsök som gäller främjande av sysselsättningen. Utskottet föreslår att 3 mom. i paragrafen ändras så att bestämmelsen om längden på sysselsättningsskyldigheten, som motsvarar det gällande arbetsvillkoret, stryks. I propositionen föreslås det att arbetsvillkoret förlängs till tolv månader, och syftet med sysselsättningsskyldigheten har varit att säkerställa att arbetsvillkoret för löntagare kan uppfyllas. Motsvarande ändring föreslås genom lagförslag 7 i lagen om offentlig Arbetskrafts- och företagsservice. I 13 § 3 mom. i lagen om ett kommunförsök som gäller främjande av sysselsättningen hänvisas det till de föreslagna 11 kap. 1 och 2 § i lagen om offentlig Arbetskrafts- och företagsservice, där sysselsättningsskyldigheten fastställs utifrån den tid som krävs för att arbetsvillkoret ska uppfyllas. I och med den föreslagna ändringen finns det ingen konflikt mellan hur längden på sysselsättningsskyldigheten fastställs i å ena sidan lagen om ett kommunförsök som gäller främjande av sysselsättningen och å andra sidan lagen om offentlig Arbetskrafts- och företagsservice.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1—7 i proposition RP 73/2023 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner ett nytt lagförslag 8. (Utskottets nya lagförslag)

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom., 6 kap. 6 §, 7 kap. 4 § 2 mom. och 11 kap. 9 a §,

av dem 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1318/2018, 6 kap. 6 § sådan den lyder i lag 1217/2019, 7 kap. 4 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1188/2009 och 11 kap. 9 a § sådan den lyder i lag 585/2008,

ändras i lagen) 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten, 3 kap. 6 § 4 mom., 4 kap. 5 §, 5 kap. 2 § 1 mom., 3 § 1 mom., 4 och 4 a §, 5 § 3 mom., 9 och 11 §, 13 § 1 mom., 6 kap. 4 § 1 och 4 mom., 7 kap. 10 § 1 mom., 8 kap. 2 § 1 och 3 mom. och 10 kap. 5 § 2 mom.,

av dem 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten sådan den lyder i lag 1380/2021, 3 kap. 6 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1005/2012, 4 kap. 5 § sådan den lyder i lagarna 1049/2013 och 1035/2022, 5 kap. 2 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1318/2018, 5 kap. 3 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1049/2013, 5 kap. 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1049/2014 och 1457/2016, 5 kap. 4 a § sådan den lyder i lag 1457/2016, 5 kap. 5 § 3 mom. sådant det lyder i lag 1654/2015, 5 kap. 9 § sådan den lyder i lag 361/2010, 5 kap. 11 § sådan den lyder i lag 918/2012, 5 kap. 13 § 1 mom. och 7 kap. 10 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1138/2017, 6 kap. 4 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1526/2016, 8 kap. 2 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 906/2017 och 10 kap. 5 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1001/2012, samt

fogas till 3 kap. 6 § sådan den lyder i lagarna 1354/2007 och 1005/2012, ett nytt 2 mom., i stället för det 2 mom. som upphävts genom lag 1005/2012, till 5 kap. en ny 4 b § och till 14 kap. nya 1 b och 1 c § som följer:

Betänkande ShUB 16/2023 rd

2 a kap.

Förfaranden som är arbetskraftspolitiskt klandervärda

10 §

Upprepade förfaranden i samband med jobbsökning och arbetskraftsservice

Rätten till arbetslöshetsförmån återställs efter ett förfarande som har lett till föreläggande av skyldighet att vara i arbete när den arbetssökande i sammanlagt minst tolv kalenderveckor har

1) varit i sådant arbete som tillgodoräknas i arbetsvillkoret eller i arbete där han eller hon har förtjänat en stabiliserad lön som omfattas av en försäkring på det sätt som avses i 5 kap. 4 § 1 mom.; arbetet och lönen för det beaktas endast en gång,

3 kap.

Allmänna begränsningar för erhållande av förmåner

6 §

Andra begränsningar

När ett anställningsförhållande på heltid som varat längre än två veckor upphör, hindrar semesterersättning som betalas enligt lag, kollektivavtal eller tjänstekollektivavtal att arbetslöshetsförmåner beviljas för den tid, räknat från det att anställningsförhållandet upphörde, över vilken förmånen periodiseras på basis av lönen i det senaste anställningsförhållandet. Om semesterersättning har betalats efter att anställningsförhållandet upphörde, kan periodiseringen göras räknat från den tidpunkt då semesterersättningen betalades.

Den periodisering som avses i 1–3 mom. görs genom att den ekonomiska förmånen, semesterersättningen eller penningersättningen divideras med dagslönen i det senaste anställningsförhållandet. Lönen bestäms i tillämpliga delar på samma sätt som den lön som ligger till grund för inkomstrelaterad dagpenning, men från inkomsterna görs inget avdrag till följd av arbetstagares pensionsavgift och löntagares arbetslöshetsförsäkringspremie. För periodiseringen räknas vid behov de förmåner som avses i 1 och 2 mom. samman. Närmare bestämmelser om fastställande av dagslön kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

4 kap.

Jämkade och minskade arbetslöshetsförmåner

5 §

Förmånsbelopp

Den jämkade arbetslöshetsförmånen räknas ut så att förmånen och 50 procent av inkomsten sammanlagt under en jämningsperiod kan uppgå till det belopp som annars hade kunnat betalas i förmån.

Beloppet av jämkad inkomstrelaterad dagpenning beräknas så att summan av nämnda dagpenning och inkomsten under jämningsperioden är högst lika stor som den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen, likväl minst samma belopp som personen i fråga skulle ha rätt att få i grunddagpenning.

5 kap.

Förutsättningar för erhållande av arbetslöshetsdagpenning

2 §

Löntagares rätt till arbetslöshetsdagpenning

Rätt till inkomstrelaterad dagpenning har en medlem av en löntagarkassa (*försäkrad*) som har varit försäkrad åtminstone de 12 närmast föregående månaderna och som under de kalendermånader han eller hon varit försäkrad har uppfyllt arbetsvillkoret enligt 3 § 1 mom.

— — — — —

3 §

Löntagares arbetsvillkor

En löntagares arbetsvillkor blir uppfyllt då löntagaren under de närmast föregående 28 månaderna (*granskningsperiod*) har sammanlagt minst 12 arbetsvillkorsmånader.

— — — — —

4 §

Vad som tillgodoräknas i löntagares arbetsvillkor

Som en arbetsvillkorsmånad räknas en sådan kalendermånad under vilken personen fått minst 930 euro i stabiliserad lön som omfattas av en försäkring. Som en arbetsvillkorsmånad räknas också två sådana separata kalendermånader (*halv arbetsvillkorsmånad*) då den stabiliserade lön

Betänkande ShUB 16/2023 rd

som omfattas av en försäkring och som betalats under vardera av dessa månader uppgår till högst 930 euro men minst 465 euro.

Lönen ska följa kollektivavtalet. Om det inte finns något kollektivavtal för branschen, ska lönen för heltidsarbete vara minst 1 134 euro i månaden.

I arbetsvillkorsmånaden beaktas inte

- 1) lön för arbete som en person utfört medan han eller hon fått partiell sjukdagpenning,
- 2) sänkt lön för sjukdomstid som med stöd av arbets- eller tjänstekollektivavtal betalats till personen,
- 3) lön eller ersättning som grundar sig på arbetstid som har överförts till en arbetstidsbank.

En arbetsvillkorsmånad tillgodoräknas i arbetsvillkoret endast en gång.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de inkomster som ska beaktas i arbetsvillkoret och om vad inkomsterna ska hänföras till.

4 a §

Hur lönesubventionerat arbete och sysselsättningsfrämjande service tillgodoräknas i löntagares arbetsvillkor

Vid lönesubventionerat arbete inräknas 75 procent av arbetsvillkorsmånaderna i arbetsvillkoret. En eventuell avrundning görs nedåt till närmaste fulla arbetsvillkorsmånad. Den begränsning som gäller lönesubventionerat arbete tillämpas dock inte om det lönesubventionerade arbetet har ordnats med stöd av 11 kap. 1 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

I arbetsvillkoret inräknas även sådana fulla kalenderveckor under vilka personen i fråga sedan han eller hon fyllt 60 år har omfattats av sådan sysselsättningsfrämjande service som arbets- och näringsbyrån ordnar med stöd av 11 kap. 1 § 2 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Kalenderveckorna omvandlas kalkylmässigt till arbetsvillkorsmånader så att det i en arbetsvillkorsmånad ingår fyra kalenderveckor och i en halv arbetsvillkorsmånad två kalenderveckor.

4 b §

Undantag som gäller löntagares arbetsvillkor

Om det under en kalendermånad avviker från den sedvanliga lönebetalningsperioden betalas lön för en längre intjänandeperiod än en månad, fördelas lönen så att den inklusive utbetalningsmånaden påverkar lika många kalendermånader före utbetalningsmånaden eller på den månaden följande kalendermånader som för vilka lönen har tjänats in. Lönen hänförs så att den påverkar de kalendermånader under vilka den har tjänats in då när en person betalas resultatbaserad lön, såsom bonus eller annan motsvarande lön eller arvode, som tjänats in för en längre period än en månad.

Om lönen på grund av dröjsmål som beror på arbetsgivaren betalas senare än den sedvanliga utbetalningsmånaden, hänförs lönen så att den påverkar den kalendermånad under vilken den skulle ha betalats utan dröjsmålet.

I situationer som avses i 1 och 2 mom. räknas som en arbetsvillkorsmånad en kalendermånad under vilken de inkomster som personen tjänat in eller som hänförts till kalendermånaden uppgår till det belopp som avses i 4 § 1 mom.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Närmare bestämmelser om hänförande av den lön som ska beaktas i arbetsvillkoret får utfärdas genom förordning av statsrådet.

I det arbetsvillkor som är en förutsättning för att grunddagpenning ska kunna beviljas kan när det gäller idrottsverksamhet som en arbetsvillkorsmånad räknas en kalendermånad under vilken den skattepliktiga inkomst som betalats till personen i fråga för idrottsutövandet har uppgått till minst det belopp som anges i 4 § 1 mom.

5 §

Arbets- försäkringsperioder som räknas löntagare till godo

Om en medlem av en löntagarkassa efter att ha utträtt ur kassan inom en månad på nytt ansluter sig till en löntagarkassa, ska det arbetsvillkor och den tid som försäkrad som medlemmen uppfyllt under sitt tidigare medlemskap räknas honom eller henne till godo.

9 §

Försäkrings- och arbetsperioder i andra stater

Om det enligt bestämmelser i en överenskommelse om social trygghet som Finland ingått, i förordningen om social trygghet eller i grundförordningen föreskrivs att försäkrings- eller arbetsperioder som har fullgjorts i en annan stat ska inräknas i arbetsvillkoret, är en förutsättning för att de ska beaktas att personen i fråga har tjänat in en arbetsvillkorsmånad eller att personen har arbetat minst fyra månader i Finland som företagare omedelbart innan han eller hon blev arbetslös.

11 §

Arbetsvillkoret i vissa situationer

Till den som har fått arbetslöshetsdagpenning enligt denna lag i enlighet med förordningen om social trygghet eller grundförordningen för den tid under vilken han eller hon har sökt arbete i en annan medlemsstat och som inte återvänt som arbetssökande till Finland inom tre månader från det att han eller hon lämnade landet ska arbetslöshetsdagpenning börja betalas på nytt först när han eller hon

- 1) har tjänat in en arbetsvillkorsmånad,
- 2) i fyra veckor har deltagit i arbetskraftsutbildning enligt 5 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, eller
- 3) i fyra veckor på det sätt som avses i 6 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företags-service har bedrivit arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

13 §

Självrisktid

Arbetslöshetsdagpenning betalas efter det att en person har varit arbetslös arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån en tid som motsvarar sammanlagt sju fulla arbetsdagar under högst åtta på varandra följande kalenderveckor. Självrisktiden föreläggs en gång per maximal utbetalningstid för arbetslöshetsdagpenning enligt 6 kap. 7 §.

— — — — —

6 kap.

Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet

4 §

Lön som ligger till grund för löntagares inkomstrelaterade dagpenning

Den lön som ligger till grund för löntagares inkomstrelaterade dagpenning beräknas för den tid innan arbetslösheten började under vilken en person har uppfyllt arbetsvillkoret för löntagare och utifrån den stabiliserade lön som betalats till personen under de arbetsvillkorsmånader som ska beaktas i arbetsvillkoret och som i situationer enligt 5 kap. 4 b § 1 och 2 mom. tjänats in under en arbetsvillkorsmånad eller som fördelats på nytt. Om arbetet och löneinkomsten har varit av säsongsbetonad natur, beräknas den inkomstrelaterade dagpenningen på årsinkomsten. Vid beräkning av den lön som ligger till grund för dagpenningen anses i en kalendermånad som ska beaktas i arbetsvillkorsmånaderna ingå 21,5 dagar och från lönen eller från årsinkomstens arbetsinkomstandel avdras 60 procent av det sammanlagda beloppet av sjukförsäkringens dagpenningsspremie enligt 18 kap. 21 § 1 mom. i sjukförsäkringslagen, arbetstagarens arbetspensionsförsäkringsavgift enligt 153 § i lagen om pension för arbetstagare och löntagares arbetslöshetsförsäkringspremie enligt 18 § 1 mom. i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner, minskat med 2,68 procentenheter.

— — — — —

Närmare bestämmelser om den stabiliserade löneinkomsten och de inkomster som ska beaktas i den, om utredning av inkomster samt om bestämmande av årsinkomsten utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

7 kap.

Allmänna bestämmelser om arbetsmarknadsstöd

10 §

Självrisktid

Arbetsmarknadsstöd betalas efter det att en person har varit arbetslös arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån en tid som motsvarar sammanlagt sju hela arbetsdagar under högst åtta på varandra följande kalenderveckor.

8 kap.

Stödjande av regional rörlighet

2 §

Rörlighetsunderstödet belopp

Rörlighetsunderstödet är lika stort som grunddagpenningen enligt 6 kap. 1 § 1 mom.

Rätten till förhöjning som avses i 2 mom. avgörs enligt tidpunkten då arbetet eller den därmed relaterade utbildningen börjar.

10 kap.

Bestämmelser om förmåner som betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service

5 §

Särskilda bestämmelser om arbetskraftsutbildning

Om en studerande har rätt till arbetslöshetsförmåner med stöd av 1 mom. 1 punkten, betalas studeranden för utbildningstiden grunddagpenning, den inkomstrelaterade dagpenningens grunddel eller arbetsmarknadsstöd. Om en studerande har rätt till arbetslöshetsförmåner med stöd av 1 mom. 2 punkten, har studeranden också rätt till den inkomstrelaterade dagpenningens förtjänst-del enligt 6 kap. 2 § 1 mom.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

14 kap.

Särskilda bestämmelser

1 b §

Justering med folkpensionsindexet

De belopp som anges i 5 kap. 4 § 1 mom. justeras årligen från ingången av januari månad med det folkpensionsindex som avses i lagen om folkpensionsindex.

De belopp som avses i 1 mom. anges i 2023 års nivå. Vid justering av beloppen ska de avrundas till närmaste hela euro.

1 c §

Kalkylmässig omvandling av en arbetsvillkorsmånad till kalenderveckor

I en i 5 kap. 4 och 4 b § avsedd arbetsvillkorsmånad anses ingå fyra kalenderveckor och i en halv arbetsvillkorsmånad två kalenderveckor vid tillämpning av 2 kap. 16 § 1 mom. 2 punkten, 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten eller 7 kap. 2 § 3 mom. 1 punkten.

Denna lag träder i kraft den 2024.

Lagens 3 kap. 6 § 2 och 4 mom. tillämpas på semesterersättningar som betalas på basis av anställningsförhållanden som upphört efter lagens ikraftträdande.

På betalning av arbetslöshetsförmåner för ansökningsperioder som börjat före den 1 april 2024 tillämpas de bestämmelser i 4 kap. 5 § som gällde vid ikraftträdandet denna lag.

På arbetsvillkor som uppfylls före den 2 september 2024 och på de belopp av inkomstrelaterad dagpenning som grundar sig på ett sådant arbetsvillkor tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Bestämmelserna i 5 kap. 3 § 1 mom. i denna lag tillämpas på arbetssökande från och med den 2 september 2024 efter det att minst en i 5 kap. 4 och 4 b § avsedd arbetsvillkorsmånad eller halv arbetsvillkorsmånad kan beaktas i arbetsvillkoret. Sådana kalenderveckor under perioden före den 2 september 2024 som ska beaktas i arbetsvillkoret omvandlas till arbetsvillkorsmånader så att sammanlagt tre eller fyra kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret ger en arbetsvillkorsmånad och sammanlagt en kalendervecka eller två kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret ger en halv arbetsvillkorsmånad. Kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret kan beaktas i arbetsvillkorsmånader bara en gång.

Bestämmelserna i 5 kap. 4 § 1 mom. i denna lag tillämpas inte på lön som har tjänats in före den 2 september 2024 men som betalas först den 2 september 2024 eller därefter.

Lagens 5 kap. 13 § 1 mom. och 7 kap. 10 § 1 mom. tillämpas om självrisktiden inleds efter att denna lag trätt i kraft.

De bestämmelser i 6 kap. 6 §, 7 kap. 4 § 2 mom. och 11 kap. 9 a § som ska upphävas i lagen tillämpas vid betalning av arbetslöshetsförmåner till och med den 31 mars 2024, och på motsvarande sätt tillämpas 8 kap. 2 § 1 mom. vid betalning av arbetslöshetsförmåner från och med den 1 april 2024.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Om arbete för tiden före den 2 september 2024 har beaktats i arbetsvillkoret, anses, trots vad som föreskrivs i 6 kap. 4 § 1 mom., vid beräkning av den lön som ligger till grund för dagpenningen de arbetsvillkorsmånader som bildats med stöd av 2 mom. innehålla lika många arbetsdagar som det ingår i de kalenderveckor som har beaktats i de ovan nämnda arbetsvillkorsmånaderna.

Bestämmelserna i 14 kap. 1 c § i denna lag tillämpas på återfående av rätten till utkomstskydd för arbetslösa enligt 2 kap. 16 § 1 mom. 2 punkten och på upphörande av skyldigheten att vara i arbete enligt 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten, till den del som arbetet har utförts den 2 september 2024 eller senare.

Bestämmelserna i 14 kap. 1 c § i denna lag tillämpas på upphörande av skyldigheten att vara i arbete enligt 2 a kap. 14 § 2 mom., sådant momentet lyder i lag 918/2012, till den del som arbetet har utförts den 2 september 2024 eller senare.

Om en arbets- och näringsbyrå har varit skyldig att ordna möjlighet till sysselsättningsfrämjande service eller lönesubventionerat arbete med stöd av 11 kap. 1 § 2 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice senast från och med den 1 september 2024 och det lönesubventionerade arbetet tillgodosätts i arbetsvillkoret för löntagare, tillämpas på den tid som hänför sig till arbetsvillkoret de bestämmelser i 5 kap. 3 § 1 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Om en kommuns skyldighet att ordna lönesubventionerat arbete med stöd av 11 kap. 1 § 3 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice har börjat senast den 1 september 2024 och det lönesubventionerade arbetet tillgodosätts i arbetsvillkoret för löntagare, tillämpas på den tid som hänför sig till arbetsvillkoret de bestämmelser i 5 kap. 3 § 1 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

De upphävda bestämmelserna i 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom. tillämpas när inkomstrelaterad dagpenning betalas till en sådan i 2 § 2 mom. avsedd icke-ägande familjemedlem till en företagare i vars arbetsvillkor det beaktas minst en sådan kalendervecka som tillgodosätts i arbetsvillkoret och som avses i de bestämmelser i 5 kap. 3 § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag

om ändring av 5 och 7 kap. i lagen om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (385/2023) 5 kap. 4 a § och 13 § 1 mom. samt 7 kap. 10 § 1 mom. som följer:

Betänkande ShUB 16/2023 rd

5 kap.

Förutsättningar för erhållande av arbetslöshetsdagpenning

4 a §

Hur lönesubventionerat arbete och sysselsättningsfrämjande service tillgodoräknas i löntagares arbetsvillkor

Vid lönesubventionerat arbete inräknas 75 procent av arbetsvillkorsmånaderna i arbetsvillkoret. En eventuell avrundning görs nedåt till närmaste fulla arbetsvillkorsmånad. Den begränsning som gäller lönesubventionerat arbete tillämpas dock inte om det lönesubventionerade arbetet har ordnats med stöd av 108 § i lagen om ordnande av arbetskraftsservice.

I arbetsvillkoret tillgodoräknas även sådana fulla kalenderveckor under vilka personen i fråga sedan han eller hon fyllt 60 år har omfattats av sådan sysselsättningsfrämjande service som arbetskraftsmyndigheten ordnar med stöd av 108 § 2 mom. i lagen om ordnande av arbetskraftsservice. Kalenderveckorna omvandlas kalkylmässigt till arbetsvillkorsmånader så att det i en arbetsvillkorsmånad ingår fyra kalenderveckor och i en halv arbetsvillkorsmånad två kalenderveckor.

13 §

Självrisktid

Arbetslöshetsdagpenning betalas efter det att en person har varit arbetslös arbetssökande vid arbetskraftsmyndigheten en tid som motsvarar sammanlagt sju fulla arbetsdagar under högst åtta på varandra följande kalenderveckor. Självrisktiden föreläggs en gång per maximal utbetalningstid för arbetslöshetsdagpenning enligt 6 kap. 7 §.

— — — — —

7 kap.

Allmänna bestämmelser om arbetsmarknadsstöd

10 §

Självrisktid

Arbetsmarknadsstöd betalas efter det att en person har varit arbetslös arbetssökande vid arbetskraftsmyndigheten en tid som motsvarar sammanlagt sju fulla arbetsdagar under högst åtta på varandra följande kalenderveckor.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 8 § 1 mom. i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (555/1998), sådant momentet lyder i lag 522/2018, som följer:

8 §

Finansieringen av grunddagpenningen

Sysselsättningsfonden betalar genom förmedling av social- och hälsovårdsministeriet till Folkpensionsanstalten den i 23 § angivna andelen för finansieringen av grunddagpenningarna enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa och de därtill hörande förhöjningsdelarna. Till övriga delar finansieras utgifterna med den statsandel som betalas till Folkpensionsanstalten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 8 § 1 mom. i lagen om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (387/2023), som följer:

Betänkande ShUB 16/2023 rd

8 §

Finansieringen av grunddagpenningen

Sysselsättningsfonden betalar genom förmedling av social- och hälsovårdsministeriet till Folkpensionsanstalten den i 23 § angivna andelen för finansieringen av grunddagpenningarna enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa och de därtill hörande förhöjningsdelarna. Till övriga delar finansieras utgifterna med den statsandel och den finansieringsandel för hemkommunen för mottagaren av grunddagpenning som betalas till Folkpensionsanstalten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 25 § i lagen om arbetslöshetskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) 25 § 1 och 2 mom., av dem 1 mom. sådant det lyder i lag 971/2013 och 2 mom. sådant det lyder i lag 1313/2019, som följer:

25 §

Finansiering av förmåner som betalas av en företagarkassa

För de av företagarkassan med stöd av 5 kap. 7 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betalda dagpenningarna betalas i statsandel ett belopp som motsvarar grunddagpenningen enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. För inkomstrelaterad dagpenning som betalats med stöd av 2 kap. 7 § 1 mom. 5 och 6 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betalas dock inte statsandel för permitteringstid och tiden för avbrott i utförande av arbete.

Om inkomstrelaterad dagpenning betalas jämkad eller minskad enligt 4 kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, betalas i statsandel ett belopp som motsvarar grunddagpenningens relativa andel av varje full arbetslöshetsdagpenning som bestäms enligt 6 kap. 2 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 25 § i lagen om ändring av lagen om arbetslöshetskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av lagen om arbetslöshetskassor (388/2023) 25 § 1 mom., som föl-
jer:

25 §

Finansiering av förmåner som betalas av en företagarkassa

För de av företagarkassan med stöd av 5 kap. 7 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa be-
talda dagpenningarna betalas i statsandel för varje inkomstrelaterad dagpenning ett belopp som
motsvarar grunddagpenningen enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa till dess att personen
har betalats arbetslöshetsdagpenning för sammanlagt 100 dagar. Därefter betalas som statsandel
ett belopp som motsvarar grunddagpenningen minskat med den finansieringsandel för hemkom-
munen för mottagaren av inkomstrelaterad dagpenning som avses i 4 § i lagen om finansiering av
arbetslöshetsförmåner.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 11 kap. 1 och 2 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) 11 kap. 1 § 3 mom. och 2 § 2 mom., sådana de lyder, 11 kap. 1 § 3 mom. i lag 371/2023 och 2 § 2 mom. i lag 1050/2013, som följer:

11 kap.

Sysselsättningsskyldighet

1 §

Att ordna möjlighet till rehabilitering, utbildning eller arbete

Om en sådan arbetslös arbetssökande som avses i 1 eller 2 mom. inte sysselsätts på den öppna arbetsmarknaden och lämplig sysselsättningsfrämjande service enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, rehabilitering eller arbete med lönesubvention i anställning hos någon annan än kommunen inte kan ordnas för honom eller henne på det sätt som avses i 1 eller 2 mom., är hemkommunen skyldig att på anvisning av arbets- och näringsbyrån ordna möjligheter till arbete för den arbetssökande (sysselsättningsskyldighet). Kommunen ska ordna möjligheten till arbete så att den som sysselsätts kan påbörja arbetet när maximitiden för arbetslöshetsdagpenning går ut. Arbete som ordnas på basis av sysselsättningsskyldighet ska vara så länge att arbetssökanden när arbetet upphör uppfyller det arbetsvillkor som utgör en förutsättning för att få arbetslöshetsdagpenning.

2 §

Begränsningar i fråga om och upphörande av sysselsättningsskyldigheten

Arbete som utförts under den i lagen om utkomstskydd för arbetslösa angivna granskningsperioden för arbetsvillkoret och som räknas tillgodo i arbetsvillkoret samt deltagande i sysselsättningsfrämjande service som räknas tillgodo i arbetsvillkoret förkortar den tid under vilken arbete ska ordnas på basis av sysselsättningsskyldigheten.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om en arbets- och näringsbyrå har varit skyldig att ordna möjlighet till sysselsättningsfrämjande service eller lönesubventionerat arbete med stöd av 11 kap. 1 § 2 mom. senast från och med den 1 september 2024, ska den sysselsättningsfrämjande servicen och det lönesubventionerade arbetet ordnas så att de varar minst så länge att servicen eller arbetet uppfyller arbetsvillkoret som utgör en förutsättning för arbetslöshetsdagpenning i den form arbetsvillkoret har enligt lag 1049/2013.

Om en kommuns skyldighet att ordna lönesubventionerat arbete med stöd av 11 kap. 1 § 3 mom. har börjat senast den 1 september 2024, ska på det hur länge sysselsättningsskyldigheten gäller tillämpas de bestämmelser i 11 kap. 1 § 3 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Utskottets nya ändringsförslag

8.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om ett kommunförsök som gäller främjande av sysselsättningen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ett kommunförsök som gäller främjande av sysselsättningen (1269/2020)
13 § 3mom. som följer:

13 §

Ordnande av möjlighet till rehabilitering, utbildning eller arbete

Om en sådan arbetslös arbetssökande som avses i 1 eller 2 mom. inte sysselsätts på den öppna arbetsmarknaden och om i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd lämplig sysselsättningsfrämjande service, rehabilitering eller i den lagen avsett lämpligt arbete med lönesubvention i anställning hos någon annan än kommunen inte kan ordnas för honom eller henne, är kommunen skyldig att ordna möjligheter till arbete för honom eller henne ~~i sex månader~~ i enlighet med 11 kap. 1 och 2 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet följer vilka konsekvenser ändringarna i utkomstskyddet för arbetslösa har särskilt för barnfamiljernas försörjning och för sysselsättningen av olika arbetstagargrupper i heltids- och deltidsarbete och vilka samlade effekter ändringarna av olika sociala trygghetsförmåner kan ha för försörjningen för dem som får arbetslöshetsförmåner samt att statsrådet vid behov vidtar åtgärder för att avhjälpa de problem som upptäcks och avveckla bidragsfällor så att det i alla situationer är ekonomiskt lönsamt för förmånstagaren att arbeta i synnerhet på heltid men också på deltid.

Helsingfors 4.12.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kristina Kiuru sd
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Kim Berg sd
medlem Bella Forsgrén gröna (delvis)
medlem Hilikka Kemppi cent (delvis)
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ville Merinen sd
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Päivi Räsänen kd (delvis)
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Oskari Valtola saml
medlem Henrik Wickström sv
medlem Ville Väyrynen saml
ersättare Jari Koskela saf
ersättare Milla Lahdenperä saml.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Reservation 1 /gröna

Reservation 1

Motivering

Arbetsmarknaden behöver reformeras. Reformen måste dock ske ärligt och rättvist. De gröna stöder en sysselsättningspolitik där arbetslöshet inte innebär en total ekonomisk kollaps, utan där det finns genuina möjligheter att söka nytt arbete och skaffa ny utbildning. Samtidigt är det viktigt att beakta att det är svårt att sysselsätta långtidsarbetslösa. Det finländska systemet för social trygghet bör förenklas och när befolkningen i arbetsför ålder minskar och försörjningskvoten försämrats bör man också sträva efter att säkerställa att incitamenten för att få och ta emot arbete är proportionerliga.

Nu genomför regeringen Orpo dock reformer på ett sätt som bryter mot arbetsmarknaden och är orättvist. Regeringens nedskärningar drabbar dem som redan har det sämst ställt. Genom att slopa barnförhöjningen kommer ett allt större antal redan utsatta barnfamiljer, ensamboende och låginkomsttagare att hamna i trångmål. Enligt SOSTE:s bedömning kommer nästan 17 000 barn att vara under fattigdomsgränsen till följd av regeringens nedskärningar i den sociala tryggheten.

Samtidigt försvagar slopandet av de skyddade delarna av utkomstskyddet incitamenten för att ta emot arbete. Arbetsmarknaden förändras: i framtiden kommer deltidsarbetet att öka, inte minska. Deltidsarbete ger tillträde till arbetsmarknaden och bidrar till att personer med svag ställning på arbetsmarknaden får arbete.

Även om regeringens åtgärder i sin helhet inte är motiverade, är en del av åtgärderna i propositionen värda att understöda som en del av en balanserad helhet. Det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa bör ses över. Samtidigt bör man dock se till att alla får det stöd de behöver för att hitta nytt arbete och att ändringarna inte ytterligare ökar fattigdomen bland barnfamiljer och driver människor allt längre bort från sysselsättningen. Sysselsättningsfrämjande åtgärder, integration och tjänster för personer med anpassad arbetsförmåga bör inte skäras ned.

Det är dock möjligt att revidera den inkomstrelaterade delen på ett rättvist sätt. Ett långsiktigt mål för reformen av utkomstskyddet bör vara en övergång till allmänt utkomstskydd.

Fattigdomen bland barnfamiljer får inte öka

Vi ser med oro på regeringens planer på att i betydande grad rikta besparingar särskilt mot barn och familjer. Regeringen är i färd med att helt och hållet slopa barnförhöjningarna från utkomstskyddet för arbetslösa, trots att man enligt propositionen i stor utsträckning motsatte sig att förhöjningarna slopas under remissbehandlingen.

Barnombudsmannen påminde i sitt yttrande till utskottet att FN:s kommitté för barnets rättigheter i sina slutsatser från juni 2023 har rekommenderat att Finland undviker sådana nedskärningar i de sociala förmånerna som påverkar barn som löper risk för fattigdom och utslagning.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Reservation 1 /gröna

Mannerheims barnskyddsförbund och flera andra remissinstanser betonade för utskottet att barnförhöjningarna har stor betydelse för att trygga försörjningen för barnfamiljer som drabbas av arbetslöshet. När barnförhöjningarna slopas ökar fattigdomen bland barnfamiljer. Fattigdom i barndomen och försörjningssvårigheter i familjen har skadliga konsekvenser för barnens välbefinnande och utveckling.

Slopandet av barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa försvårar situationen särskilt för de barnfamiljer som även annars har svårt att försörja sig. Problemet är att flera av de planerade nedskärningarna drabbar samma befolkningsgrupp, alltså mindre bemedlade barnfamiljer. Det här är en följd av att nedskärningarna gäller utkomstskyddet för arbetslösa, barnförhöjningen och i enlighet med regeringsprogrammet också bland annat bostadsbidraget.

De konsekvenser som nedskärningarna har för såväl människorna som för ekonomin är mycket långvariga, rentav generationsöverskridande. Fattigdom i barndomen har direkta och långtgående skadliga konsekvenser. Den som vuxit upp i en familj som länge fått utkomststöd löper också större risk att inte avlägga någon examen på andra stadiet, få betalningsanmärkningar och att ställas utanför arbetslivet.

Även lite arbete ska vara lönsamt

I en situation där det inte erbjuds regelbundet arbete på heltid kan en arbetslös ha nytta av deltidarbete och korta jobb också på annat sätt än ekonomiskt. Sådant arbete kan bidra till att upprätthålla och utveckla yrkesskickligheten. Vid sidan av arbetet uppstår dessutom kontakter med arbetsgivare och andra arbetstagare. Arbete under arbetslöshet kan alltså förbättra den arbetslösas möjligheter att få arbete på heltid senare.

Enligt en utredning som PD Juho Saari lämnat till utskottet har styrkan i Finlands modell varit att sådana hushåll med låga inkomster som har arbete på en atypisk arbetsmarknad har kunnat upprätthålla sin levnadsstandard över fattigdomsgränserna genom att kombinera förmåner (bostadsbidrag, utkomstskydd för arbetslösa) och tjänster med lön. Undersökningar visar att detta har ökat deltidarbetet. Däremot har det inte haft någon betydande inverkan på heltidsarbetet.

Eftersom det av undersökningar har framgått att avlägsnandet av de skyddade beloppen inte kommer att öka sysselsättningen på heltid, medan införandet av de skyddade beloppen dock har ökat utförandet av deltidarbete, är det klart att det lönar sig att hålla fast vid detta. Av ovan nämnda orsaker kan jag inte stödja förslaget om att slopa det skyddade beloppet inom utkomstskyddet för arbetslösa. Man får inte rucka på principen om att allt arbete, inom ramen för människans individuella arbets- och funktionsförmåga, är värdefullt.

Krav på kortare tid i arbete för att uppfylla arbetsvillkoret

Den tid som hänförs till arbetsvillkoret för inkomstrelaterad dagpenning och grunddagpenning ska förlängas från nuvarande 26 kalenderveckor till 12 månader. I propositionen konstateras att den tid som är kopplad till arbetsvillkoret är rätt kort jämfört med maximitiden för inkomstrelaterad dagpenning och grunddagpenning. Bland annat VATT:s experter har i ett yttrande till utskottet påpekat att en förlängning av arbetsvillkoret skulle försämra läget betydligt för de arbets-

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Reservation 1 /gröna

tagare som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden och som pendlar mellan arbetslöshet och anställningar på viss tid. Bland dessa finns många unga, äldre och lågutbildade. Remissinstanserna har också betonat att unga kvinnor oftare än män är anställda på viss tid, och därför är propositionen problematisk också med tanke på jämställdheten mellan könen.

Av den orsaken anser De gröna inte att förslaget är motiverat, utan anser det vara mer ändamålsenligt att utveckla arbetsvillkoret så att man kan få kortvarigt inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa också för kortare tid i arbete. Det gynnar till exempel lärare i visstidsanställningar eftersom de ofta blir utan ersättning under sommarlovet. År 2021 tog social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupp för utveckling av utkomstskyddet för arbetslösa fram en grundlig rapport där man granskade alternativet att gradera arbetsvillkoret så att redan fem månaders arbete berättigar till inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa, och att maximitiden för inkomstrelaterat utkomstskydd ökar ju längre arbetshistorik utan avbrott mottagaren av dagpenning har.

Finland bör införa ett konjunkturbaserat inkomstskydd

Till exempel Alliansi har i sitt yttrande till utskottet påmint om att osäkerheten i arbetslivet i synnerhet drabbar unga och att det bland de unga finns särskilt många som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. De ungas möjligheter till sysselsättning påverkas mer än inom andra åldersgrupper av ekonomiska konjunkturer, och konsekvenserna av recessioner och kriser drabbar ofta först de unga. Finland bör införa ett konjunkturbaserat inkomstskydd på samma sätt som Kanada.

De kreativa branschernas särdrag bör beaktas

Samarbetsnätverket Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry har vid utskottets sakkunnigutfrågning påmint om särdragen på arbetsmarknaden för kreativa branscher. Deras utkomstskydd för arbetslösa är förenade med egna specifika problem. Därför innehåller också regeringsprogrammet en särskild skrivning om utkomstskydd för arbetslösa och social trygghet för de kreativa branscherna: ”Som en del av reformen av den sociala tryggheten löser regeringen problem i anslutning till social- och utkomstskyddet för dem som är verksamma inom kulturbranschen och de kreativa branscherna. Särskild uppmärksamhet ägnas åt frilansarnas ställning. Regeringen värnar om konstens frihet, välbefinnandet hos dem som är verksamma inom konst och kultur, att det finns tillräckligt med kunniga aktörer och att arbetsmarknaden fungerar.”

Att ta emot heltidsarbete är ett svårt begrepp inom de kreativa branscherna, eftersom det i regel sällan erbjuds arbete på heltid och arbetet endast sällan baserar sig på arbetstimmar. Eftersom många inom kulturbranschen ofta har ströjobb är också arbetsmarknaden inom kulturbranschen exceptionellt flexibel. Enligt Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry behövs där inga ytterligare incitament som är avsedda för andra branscher, utan istället är det viktigt att de problem som är typiska för kulturbranschen och frilansarna åtgärdas i enlighet med regeringsprogrammet. Regeringens proposition om revidering av lagen om utkomstskydd för arbetslösa beaktar inte särdragen hos de kreativa branscherna.

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 1 /gröna

Allmänt inkomstskydd behöver utredas

Som en del av reformen har man låtit bli att granska den grupp som nu lämnas utanför det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa på grund av att de inte hör till en arbetslöshetskassa. Till den gruppen hör många lågavlönade kvinnor som löper stor risk för fattigdom. Med tanke på jämlikheten på arbetsmarknaden är det nödvändigt att utreda en reform av inkomstskyddet så att det kan utsträckas till alla arbetstagare som uppfyller arbetsvillkoret oberoende av om man hör till en arbetslöshetskassa.

JämställdhetskONSEKVENSERNA AV DET INKOMSTBASERADE ARBETSVILLKORET SKA BEDÖMAS

Det inkomstbaserade arbetsvillkoret gör det lättare att utnyttja inkomstregistret och minskar således byråkratin och behovet av utredningar vid fastställandet av arbetslöshetsförmånen. De nuvarande bestämmelserna kan leda till att två personer med samma månadsinkomster före arbetslösheten kan få olika stor inkomstrelaterad dagpenning beroende på hur arbetstiden fördelades på olika kalenderveckor. Den ändring som regeringen föreslår undanröjer detta missförhållande och är i det avseendet en förbättring jämfört med nuläget.

Det behövs dock uppföljning och utredningar för att vi ska kunna försäkra oss om att konsekvenserna är acceptabla med tanke på jämställdheten mellan könen. Dessutom bör man bedöma hur och enligt vilken tidtabell företagsinkomsterna med tillräcklig noggrannhet kan fås in i inkomstregistret, så att de lättare kan beaktas också i den sociala tryggheten. Allt fler finländare arbetar i dag både som löntagare och företagare, men fortfarande baserar sig det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa endast på någondera inkomstkällan.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 2—8 utan ändringar,

att riksdagen godkänner lagförslag 1 med ändringar (Reservationens ändringsförslag)
och

att riksdagen godkänner fyra uttalanden (Reservationens förslag till uttalanden).

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 1 /gröna

1.

Lag

om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom., ~~6 kap. 6 §, 7 kap. 4 § 2 mom. och 11 kap. 9 a §,~~
av dem 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1318/2018, ~~6 kap. 6 § sådan den lyder i lag 1217/2019, 7 kap. 4 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1188/2009 och 11 kap. 9 a § sådan den lyder i lag 585/2008,~~
ändras i lagen) 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten, 3 kap. 6 § 4 mom., ~~4 kap. 5 §, 5 kap. 2 § 1 mom., 3 § 1 mom.,~~ 4 och 4 a §, 5 § 3 mom., 9 och 11 §, 13 § 1 mom., 6 kap. 4 § 1 och 4 mom., 7 kap. 10 § 1 mom., ~~8 kap. 2 § 1 och 3 mom. och 10 kap. 5 § 2 mom.,~~
av dem 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten sådan den lyder i lag 1380/2021, 3 kap. 6 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1005/2012, ~~4 kap. 5 § sådan den lyder i lagarna 1049/2013 och 1035/2022, 5 kap. 2 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1318/2018, 5 kap. 3 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1049/2013,~~ 5 kap. 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1049/2014 och 1457/2016, 5 kap. 4 a § sådan den lyder i lag 1457/2016, 5 kap. 5 § 3 mom. sådant det lyder i lag 1654/2015, 5 kap. 9 § sådan den lyder i lag 361/2010, 5 kap. 11 § sådan den lyder i lag 918/2012, 5 kap. 13 § 1 mom. och 7 kap. 10 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1138/2017, 6 kap. 4 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1526/2016, ~~8 kap. 2 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 906/2017 och 10 kap. 5 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1001/2012,~~ samt
fogas till 3 kap. 6 § sådan den lyder i lagarna 1354/2007 och 1005/2012, ett nytt 2 mom., i stället för det 2 mom. som upphävts genom lag 1005/2012, till 5 kap. en ny 4 b § och till 14 kap. nya 1 b och 1 c § som följer:

2 a kap.

Förfaranden som är arbetskraftspolitiskt klandervärda

10§

(Som i ShUB)

3 kap.

Allmänna begränsningar för erhållande av förmåner

6 §

(Som i ShUB)

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 1 /gröna

4 kap.

Jämkade och minskade arbetslöshetsförmåner

~~5 §~~

~~*Förmånsbelopp*~~

~~Den jämkade arbetslöshetsförmånen räknas ut så att förmånen och 50 procent av inkomsten sammanlagt under en jämningsperiod kan uppgå till det belopp som annars hade kunnat betalas i förmån.~~

~~Beloppet av jämkad inkomstrelaterad dagpenning beräknas så att summan av nämnda dagpenning och inkomsten under jämningsperioden är högst lika stor som den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen, likväl minst samma belopp som personen i fråga skulle ha rätt att få i grunddagpenning.~~

5 kap.

Förutsättningar för erhållande av arbetslöshetsdagpenning

~~2 §~~

~~*Löntagares rätt till arbetslöshetsdagpenning*~~

~~Rätt till inkomstrelaterad dagpenning har en medlem av en löntagarkassa (*försäkrad*) som har varit försäkrad åtminstone de 12 närmast föregående månaderna och som under de kalendermånader han eller hon varit försäkrad har uppfyllt arbetsvillkoret enligt 3 § 1 mom.~~

~~3 §~~

~~*Löntagares arbetsvillkor*~~

~~En löntagares arbetsvillkor blir uppfyllt då löntagaren under de närmast föregående 28 månaderna (*granskningsperiod*) har sammanlagt minst 12 arbetsvillkorsmånader.~~

4, 4 a, 4 b, 5, 9, 11 och 13 §

(Som i ShUB)

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 1 /gröna

6 kap.

Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet

4 §

(Som i ShUB)

6 § (Ny)

Barnförhöjning

Till en mottagare av arbetslöshetsdagpenning som ska försörja barn under 18 år betalas dagpenningen med barnförhöjning, vilken för ett barn är 5,23 euro, för två barn sammanlagt 7,68 euro och för tre eller flera barn sammanlagt 9,90 euro.

7 kap.

Allmänna bestämmelser om arbetsmarknadsstöd

4 § (Ny)

Arbetsmarknadsstödet belopp

En mottagare av arbetsmarknadsstöd betalas barnförhöjning i enlighet med 6 kap. 6 §.

10 §

(Som i ShUB)

8 kap.

Stödjande av regional rörlighet

~~2 §~~

~~*Rörlighetsunderstödet belopp*~~

~~Rörlighetsunderstödet är lika stort som grunddagpenningen enligt 6 kap. 1 § 1 mom.~~

~~Rätten till förhöjning som avses i 2 mom. avgörs enligt tidpunkten då arbetet eller den därmed relaterade utbildningen börjar.~~

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 1 /gröna

10 kap.

Bestämmelser om förmåner som betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service

~~5 §~~

~~*Särskilda bestämmelser om arbetskraftsutbildning*~~

~~Om en studerande har rätt till arbetslöshetsförmåner med stöd av 1 mom. 1 punkten, betalas studeranden för utbildningstiden grunddagpenning, den inkomstrelaterade dagpenningens grunddel eller arbetsmarknadsstöd. Om en studerande har rätt till arbetslöshetsförmåner med stöd av 1 mom. 2 punkten, har studeranden också rätt till den inkomstrelaterade dagpenningens förtjänst del enligt 6 kap. 2 § 1 mom.~~

11 kap.

Bestämmelser om verkställighet

9 a § (Ny)

Betalning av barnförhöjning till Folkpensionsanstalten

Den barnförhöjning som avses i 6 kap. 6 § betalas till Folkpensionsanstalten på dess begäran för att användas för barnets underhåll för den tid då underhållsstöd enligt lagen om underhållsstöd (580/2008) betalas till barnet sedan mottagaren av en arbetslöshetsförmån försummat sin underhållsskyldighet gentemot barnet.

14 kap.

Särskilda bestämmelser

1 b och 1 c §

(Som i ShUB)

Denna lag träder i kraft den 2024.

Lagens 3 kap. 6 § 2 och 4 mom. tillämpas på semesterersättningar som betalas på basis av anställningsförhållanden som upphört efter lagens ikraftträdande.

~~På betalning av arbetslöshetsförmåner för ansökningsperioder som börjat före den 1 april 2024 tillämpas de bestämmelser i 4 kap. 5 § som gällde vid ikraftträdandet denna lag.~~

Betänkande ShUB 16/2023 rd Reservation 1 /gröna

På arbetsvillkor som uppfylls före den 2 september 2024 och på de belopp av inkomstrelaterad dagpenning som grundar sig på ett sådant arbetsvillkor tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

~~Bestämmelserna i 5 kap. 3 § 1 mom. i denna lag tillämpas på arbetssökande från och med den 2 september 2024 efter det att minst en i 5 kap. 4 och 4 b § avsedd arbetsvillkorsmånad eller halv arbetsvillkorsmånad kan beaktas i arbetsvillkoret. Sådana kalenderveckor under perioden före den 2 september 2024 som ska beaktas i arbetsvillkoret omvandlas till arbetsvillkorsmånader så att sammanlagt tre eller fyra kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret ger en arbetsvillkorsmånad och sammanlagt en kalendervecka eller två kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret ger en halv arbetsvillkorsmånad. Kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret kan beaktas i arbetsvillkorsmånader bara en gång.~~

Bestämmelserna i 5 kap. 4 § 1 mom. i denna lag tillämpas inte på lön som har tjänats in före den 2 september 2024 men som betalas först den 2 september 2024 eller därefter.

Lagens 5 kap. 13 § 1 mom. och 7 kap. 10 § 1 mom. tillämpas om självrisktiden inleds efter att denna lag trätt i kraft.

~~De bestämmelser i 6 kap. 6 §, 7 kap. 4 § 2 mom. och 11 kap. 9 a § som ska upphävas i lagen tillämpas vid betalning av arbetslöshetsförmåner till och med den 31 mars 2024, och på motsvarande sätt tillämpas 8 kap. 2 § 1 mom. vid betalning av arbetslöshetsförmåner från och med den 1 april 2024.~~

Om arbete för tiden före den 2 september 2024 har beaktats i arbetsvillkoret, anses, trots vad som föreskrivs i 6 kap. 4 § 1 mom., vid beräkning av den lön som ligger till grund för dagpenningen de arbetsvillkorsmånader som bildats med stöd av 2 mom. innehålla lika många arbetsdagar som det ingår i de kalenderveckor som har beaktats i de ovan nämnda arbetsvillkorsmånaderna.

Bestämmelserna i 14 kap. 1 c § i denna lag tillämpas på återfående av rätten till utkomstskydd för arbetslösa enligt 2 kap. 16 § 1 mom. 2 punkten och på upphörande av skyldigheten att vara i arbete enligt 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten, till den del som arbetet har utförts den 2 september 2024 eller senare.

Bestämmelserna i 14 kap. 1 c § i denna lag tillämpas på upphörande av skyldigheten att vara i arbete enligt 2 a kap. 14 § 2 mom., sådant momentet lyder i lag 918/2012, till den del som arbetet har utförts den 2 september 2024 eller senare.

~~Om en arbets- och näringsbyrå har varit skyldig att ordna möjlighet till sysselsättningsfrämjande service eller lönesubventionerat arbete med stöd av 11 kap. 1 § 2 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice senast från och med den 1 september 2024 och det lönesubventionerade arbetet tillgodoräknas i arbetsvillkoret för löntagare, tillämpas på den tid som hänför sig till arbetsvillkoret de bestämmelser i 5 kap. 3 § 1 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.~~

~~Om en kommuns skyldighet att ordna lönesubventionerat arbete med stöd av 11 kap. 1 § 3 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice har börjat senast den 1 september 2024 och det lönesubventionerade arbetet tillgodoräknas i arbetsvillkoret för löntagare, tillämpas på den tid som hänför sig till arbetsvillkoret de bestämmelser i 5 kap. 3 § 1 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.~~

De upphävda bestämmelserna i 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom. tillämpas när inkomstrelaterad dagpenning betalas till en sådan i 2 § 2 mom. avsedd icke-ägande familjemedlem till en företagare i vars arbetsvillkor det beaktas minst en sådan kalendervecka som tillgodoräk-

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 1/gröna

nas i arbetsvillkoret och som avses i de bestämmelser i 5 kap. 3 § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen påbörjar beredningen för att införa ett konjunkturbaserat förtjänstskydd.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen bedömer ändringarnas könsspecifika konsekvenser och särskilt följer hur det inkomstbaserade arbetsvillkoret påverkar jämställdheten och utkomstskyddet för arbetslösa i atypiska anställningsförhållanden.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen påbörjar beredningen för att införa ett allmänt förtjänstskydd.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen börjar bereda en reform av arbetsvillkoret för förtjänstskyddet så att man redan för en kortare tid i arbete kan få kortvarigt förtjänstskydd och att maximitiden för förtjänstskyddet ökar utifrån hur länge personen har varit i arbete utan avbrott.*

Helsingfors 4.12.2023

Bella Forsgrén gröna

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

Reservation 2

Motivering

Centern välkomnar och stöder regeringens mål att öka sysselsättningen. Under statsminister Sipiläs regeringsperiod ställde regeringen också upp ett ambitiöst mål på 100 000 ytterligare sysselsatta, vilket uppnåddes. Då satte regeringen först upp målet och förhandlade därefter med arbetsmarknadens parter om hur målet skulle nås. Nu har regeringen valt regleringsvägen och vi anser inte att detta tillvägagångssätt är bra. Regeringens metoder kommer också att avsevärt öka barnfamiljsfattigdomen och behovet av utkomststöd. Detta leder till att sysselsättningsmålet går i fel riktning.

Besparingar får inte riktas mot barn och familjer

Vi ser med oro på regeringens planer på att avsevärt rikta besparingar särskilt mot barn och familjer. Regeringen är i färd med att helt och hållet slopa barnförhöjningarna från utkomstskyddet för arbetslösa, trots att man enligt propositionen i stor utsträckning motsatte sig att förhöjningarna slopas under remissbehandlingen.

Slopandet av barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa gäller en betydande del av de arbetslösa. I fjol fick en tredjedel av dem som fick utkomstskydd för arbetslösa också barnförhöjning. Enligt yttranden till utskottet riktas slopandet av barnförhöjningarna särskilt till barnfamiljer med låga inkomster och sänker avsevärt inkomstnivån bland barnfamiljerna. Enligt propositionen ökar slopandet av barnförhöjningarna avsevärt behovet av grundläggande utkomststöd som kommunerna finansierar till hälften. Beroendet av utkomststöd försvagar incitamenten att arbeta. Barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa har tidigare bedömts vara ett kostnadseffektivt sätt att minska barnfattigdomen.

Den nedskärning som regeringen föreslår kan vara ytterst skadlig och ha en betydande inverkan på barns och ungas framtid samt öka behovet av ersättande tjänster. Regeringen har uppgett att den kompenserar slopandet av barnförhöjningarna med ett familjepaket som bland annat innehåller små förhöjningar för en del av barnbidragen, en höjning av barnbidragets ensamförsörjarförhöjning och en höjning av studiestödets försörjarförhöjning. Dessa höjningar av förmånerna gäller delvis olika människor, och deras storlek ersätter inte mer än en liten del av slopandet av barnförhöjningarna. Nativiteten i Finland är historiskt låg och regeringen borde tvärtom skapa hopp och tro för familjerna och trygga förutsättningarna för ett gott liv för redan födda barn. Vi föreslår att barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa bibehålls. (Reservations förslag till ändring av paragrafen.)

Utkomstskyddets skyddade del ska inte slopas

Regeringen kommer att stryka det skyddade beloppet på 300 euro från utkomstskyddet för arbetslösa, vilket har förbättrat incitamenten att arbeta med inkomster som understiger det skyddade beloppet. Under coronaepidemin höjdes det skyddade beloppet tvärtom till 500 euro. I fjol fick nästan 40 procent av dem som fick arbetslöshetsförmån arbetslöshetsdagpenning vid sidan av del-

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Reservation 2/cent

tidsarbete. En färsk undersökning från VATT visar att skyddade delar eller borttagande av dem sannolikt inte kommer att ha någon större inverkan på sysselsättningen på heltid. Enligt undersökningen ökade andelen arbetslösa med tillfälligt arbete och deltidsarbete betydligt när det skyddade beloppet för utkomstskyddet för arbetslösa infördes. Det ökade antalet heltidsanställningar under arbetslösheten ökade inte nämnvärt. Å andra sidan framgick det inte av undersökningen att ökat tillfälligt arbete och deltidsarbete skulle ha lett till att färre går över till heltidsarbete. Regeringens mål att uppmuntra till heltidsarbete är i sig värt att understöda, men sloandet av det skyddade beloppet försvagar avsevärt incitamenten att ta emot deltidsarbete, och därför kan Centern inte stödja det.

Regeringens riktlinjer beaktar inte de livssituationer där heltidsarbete inte är möjligt. Det finns inte heltidsarbete för alla som vill arbeta och varje person i arbetsför ålder kan inte arbeta heltid. En del av de deltidsarbetande utför deltidsarbete mot sin vilja och skulle gärna övergå till heltidsarbete, men det har inte funnits tillräckligt med heltidsarbete inom deras bransch. Vissa arbetstagare har inte förutsättningar att arbeta heltid under hela arbetslivet på grund av sjukdom eller nedsatt arbetsförmåga av andra orsaker. Också de som återvänder från familjeledigheter och närståendevårdarna kan i vissa fall arbeta endast på deltid. Deltidsarbete är alltså den enda möjligheten för en del av arbetstagarna att få arbete. Också i propositionen konstateras det att det skyddade beloppet förbättrar incitamenten för personer som är helt arbetslösa att ta emot deltidsarbete eller kortvarigt arbete. I propositionen ingår också en bedömning om att tillgången till personlig assistans för personer med funktionsnedsättning kan försämrats på grund av att det skyddade beloppet slopas, eftersom de som arbetar som personlig assistent ofta arbetar deltid.

För Centern är allt arbete värdefullt. Vi anser det vara viktigt att varje människa kan delta i arbetslivet enligt möjligheter och förmåga. Deltidsarbete är ett betydligt bättre alternativ än utslagning helt utanför arbetslivet. Det skyddade beloppet har uppmuntrat arbetslösa att skaffa sig små inkomster, vilket har minskat behovet av utkomststöd. Regeringen bör tvärtom vidta åtgärder som sporrar till arbete och att bli av med utkomststödet och sänker tröskeln för att få arbete också genom deltidsarbete. Regeringen bör öka resurserna för främjande av sysselsättningen för att i synnerhet mer svårssysselsatta personer ska ha bättre förutsättningar att få arbete. Många arbetsgivare har också varit mycket oroad över tillgången på arbetskraft, om incitamenten för deltidsarbete försvagas.

Centern anser att det är nödvändigt att utkomstskyddets skyddade belopp bibehålls. (*Reservationens förslag till ändring av paragrafen*)

Ändrad nivå på utkomstskydd

I stället för att slopa barnförhöjningarna och skyddsdelarna föreslår Centern att det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa skärs ned med -9,7 procent och att beräkningsformeln för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa ändras så att nivån på det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa skärs snabbare än för närvarande när inkomsterna före arbetslösheten ökar.

För närvarande består den inkomstrelaterade dagpenningen av en grunddagpenning och en förtjänstdel som baserar sig på löneinkomster. Förtjänstdelen är 45 procent av skillnaden mellan

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

dagslönen och grunddelen, men i fråga om den inkomst som överstiger 3 534,95 euro i månaden är förtjänstdelen 20 procent. Centern vill ändra uppkomsten av förtjänstdelen så att förtjänstdelen är 15 procent i fråga om inkomst som överstiger 3 000 euro i månaden. (*Reservationens förslag till uttalande*)

Gradering av det inkomstrelaterade utkomtskyddet för arbetslösa enligt arbetets längd

I regeringsprogrammet för regeringen Orpo har man kommit överens om att se över utkomtskyddet för arbetslösa så att incitamenten att arbeta blir starkare. Enligt regeringsprogrammet graderas nivån på det inkomstrelaterade utkomtskyddet för arbetslösa enligt arbetslöshetens längd. Centern vill däremot gradera utkomtskyddet för arbetslösa enligt tiden i arbete före arbetslösheten. Tanken är att en längre tid i arbete före arbetslösheten ska berättiga till ett längre utkomtskydd för arbetslösa än en kort arbetshistorik. För närvarande och även efter den reform som regeringen planerat är varaktigheten för det inkomstrelaterade utkomtskyddet för arbetslösa densamma oberoende av hur länge personen har varit i arbetslivet före arbetslösheten.

Centern kommer att föreslå en egen graderingsmodell som avviker från skrivningen i regeringsprogrammet för det inkomstrelaterade utkomtskyddet för arbetslösa och förlängningen av arbetsvillkoret med hjälp av beredningen av arbetsgruppen för utveckling av utkomtskyddet för arbetslösa, som fungerade under förra valperioden.

Centerns mål är att genom reformen uppnå konsekvenser för de offentliga finanserna av samma storleksklass som regeringen uppskattade att den kommer att uppnå med sin egen modell. Enligt arbetsgruppen för utveckling av utkomtskyddet för arbetslösa kan graderingen enligt arbetets längd stärka de offentliga finanserna med cirka 200 miljoner euro genom en modell där utkomtskyddet för arbetslösa för varje 5 månaders arbete inflyter i 100 dagar och det maximala antalet är 400 dagar.

Centerns mål är en modell där det inkomstrelaterade utkomtskyddet för arbetslösa inflyter redan från kortvariga arbetspass. Eftersom propositionen om gradering av utkomtskyddet för arbetslösa ännu inte är under behandling i riksdagen, kan Centern senare ta ställning till detaljerna i graderingen av utkomtskyddet för arbetslösa i slutlig och noggrannare form. Centern uppmuntrar regeringen att till riksdagen lämna en proposition om gradering av det inkomstrelaterade utkomtskyddet för arbetslösa enligt arbetshistoriken före arbetslösheten. (*Reservationens förslag till uttalande*)

Rätt till inkomstrelaterat utkomtskydd för arbetslösa för alla som uppfyller villkoren

Centern utvidgar rätten till inkomstrelaterat utkomtskydd för arbetslösa på lika villkor för alla sysselsatta. Centern anser att det strider mot försäkringsprincipen att alla sysselsatta blir tvungna att betala arbetslöshetsförsäkringspremie för sin lön, liksom alla arbetsgivare till löntagare, men att endast de som hör till en arbetslöshetskassa har rätt till inkomstrelaterat utkomtskydd för arbetslösa när arbetslösheten börjar, även om den som blivit arbetslös annars skulle uppfylla villkoren för inkomstrelaterat utkomtskydd för arbetslösa.

Betänkande ShUB 16/2023 rd

Reservation 2/cent

I praktiken kan detta till exempel genomföras så att alla sysselsatta ska höra till en arbetslöshetskassa. Enligt en rapport som utredaren Mauri Kotamäki färdigställde 2018 (Kohti vakuuttavampaa ansioturvaa — Arvio ansiosidonnaisen työttömyysturvan kehittämismahdollisuuksista) uppgår finansieringsunderskottet till 228 miljoner euro med beaktande av kassornas ökade medlemsavgiftsinkomster. Av underskottet skulle 110 miljoner riktas till pensionssystemet. Reformen kan finansieras till exempel genom att finansieringsmodellen för utkomstskyddet för arbetslösa ses över så att kostnaderna täcks med arbetslöshetsförsäkringspremier. Den lönesumma som ligger till grund för försäkringspremierna uppgår grovt taget till cirka 100 miljarder euro, vilket innebär att höjningen av arbetslöshetsförsäkringspremien för varje 0,1 procentenhet medför cirka 100 miljoner euro. Reformen kunde ha genomförts redan från början av nästa år, när Sysselsättningsfonden i och med de senaste årens kraftiga sysselsättningsutveckling hade möjlighet att avsevärt sänka arbetslöshetsförsäkringspremierna.

Centern förutsätter att regeringen skyndsamt bereder en reform som ska respektera försäkringsprincipen för alla sysselsatta och som innebär att alla som betalar arbetslöshetsförsäkringspremier har rätt till inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa på lika villkor.

Uppfyllande av arbetsvillkoret

Tiden som hänför sig till arbetsvillkoret för löntagare ska enligt propositionen förlängas från nuvarande cirka sex månader till tolv månader. Centerns utskottsgrupp anser att detta förslag är problematiskt.

Förlängningen av den tid som hänför sig till arbetsvillkoret med hälften inverkar enligt propositionen förutom på situationen för dem som sysselsätts i kortvariga anställningsförhållanden också på löntagarna inom branscher där visstidsanställningar som varar mindre än ett år är vanliga och återkommande.

Även om det i Finland för närvarande råder brist på kompetent arbetskraft inom många olika branscher, finns det till exempel i glesbygdsområden inte nödvändigtvis ens i närområdena en sådan arbetsplatsreserv med lediga arbetsplatser där arbetssökanden skulle kunna sysselsättas under 12 arbetsvillkorsmånader för att uppfylla arbetsvillkoret.

En förlängning av arbetsvillkoret skulle också inverka på kommunernas skyldighet att sysselsätta. Kommunernas sysselsättningsskyldighet omfattar sådana arbetslösa arbetssökande som fyllt 60 år och som inte sysselsätts på den öppna arbetsmarknaden, och för dem kan det inte ordnas sysselsättningsfrämjande service, rehabilitering eller lönesubventionerat arbete i anställning hos någon annan än kommunen. Kommunen ska då ordna arbete för den arbetslösa tills arbetsvillkoret uppfylls. En förlängning av arbetsvillkoret på detta sätt skulle fördubbla lönekostnaderna för kommunernas garanterade arbete. Till denna del uppgår den årliga kostnadseffekten till totalt 50 miljoner euro.

För en person med partiell arbetsförmåga är det ofta inte möjligt att arbeta i tolv månader utan avbrott, och uppfyllandet av det nuvarande arbetsvillkoret i lönearbetet kan kosta hen mycket smärta och vedermödor. Till dess att det offentliga hälso- och sjukvårdssystemet kan identifiera, diagnostisera och hänvisa partiellt arbetsföra och arbetsoförmögna arbetssökande till sjukledighet, re-

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

habilitering eller pension, bör den tid som krävs för att uppfylla arbetsvillkoret inte ökas jämfört med den tid som den gällande lagstiftningen kräver.

Regeringen planerar att utöver de nedskärningar som nu föreslås fortsätta nedskärningarna i utkomstskyddet för arbetslösa så att lönesubventionsarbetet inte i fortsättningen inrymmer arbetsvillkoret. Slopandet av arbetsvillkoret kan skapa en situation där en person vars möjligheter att få lämpligt arbete har minskat på grund av en skada eller sjukdom aldrig får rätt till inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa. Slopandet av intjänandet av arbetsvillkoret i fråga om lönesubventionerat arbete skapar en bild av att lönesubventionerat arbete inte är riktigt arbete. Centern stöder inte detta förslag.

Konsekvenserna av ändringarna för kvinnornas sysselsättning, kommunekonomi och familjernas utkomst ska noga följas upp

Flera av de som lämnat yttranden till utskottet har uttryckt oro över förslagets könskonsekvenser och konsekvenser för jämställdheten. Regeringen gör flera separata nedskärningar i den sociala tryggheten. Nedskärningarna koncentreras till samma människor, en betydande del uttryckligen till barnfamiljer och kvinnor, som är överrepresenterade till exempel i deltidsarbete. Kvinnor får till exempel fler barnförhöjningar och avskaffandet av det skyddade beloppet drabbar särskilt kvinnor, eftersom deltidsarbete är vanligt inom den kvinnodominerade handeln. Om man vill förbättra sysselsättningen bland låginkomsttagare deltidsarbetande kvinnor och deras familjer behövs det åtgärder för att utveckla en könssegregerad arbetsmarknad. Situationen förbättras inte genom nedskärningar i deras sociala trygghet.

Propositionen har konsekvenser också för den kommunala ekonomin. De föreslagna ändringarna uppskattas försvaga kommunernas ekonomi med cirka 55 miljoner euro, vilket beror på att skatteintäkterna minskar och utgifterna för utkomststöd ökar. Regeringen har dock inte reserverat pengar för att kompensera de ökade kostnaderna inom den kommunala ekonomin. Centern anser att de ökade utgifterna bör kompenseras för att situationen inom den kommunala ekonomin inte ska förvärras till följd av regeringens åtgärder.

Centern förutsätter att regeringen följer lagändringarnas konsekvenser och vid behov är beredd att göra korrigeringar i lagstiftningen. Regeringen bör därför också följa upp de sammantagna konsekvenserna av ändringarna i olika förmåner, göra en efterhandsutvärdering av dem och vid behov lämna riksdagen korrigerande lagförslag som främjar barns och ungas samt familjers möjligheter att klara sig i vardagen och barns och ungas välbefinnande. (*Reservationens förslag till uttalande*)

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 2—8 utan ändringar,

att riksdagen godkänner lagförslag 1 med ändringar (Reservationens ändringsförslag)
och

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

att riksdagen godkänner två uttalanden (Reservationens förslag till uttalanden).

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom., ~~6 kap. 6 §, 7 kap. 4 § 2 mom. och 11 kap. 9 a §~~, av dem 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1318/2018, ~~6 kap. 6 § sådan den lyder i lag 1217/2019, 7 kap. 4 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1188/2009 och 11 kap. 9 a § sådan den lyder i lag 585/2008,~~

ändras i lagen) 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten, 3 kap. 6 § 4 mom., ~~4 kap. 5 §~~, 5 kap. 2 § 1 mom., 3 § 1 mom., 4 och 4 a §, 5 § 3 mom., 9 och 11 §, 13 § 1 mom., 6 kap. 4 § 1 och 4 mom., 7 kap. 10 § 1 mom., ~~8 kap. 2 § 1 och 3 mom.~~ och 10 kap. 5 § 2 mom., av dem 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten sådan den lyder i lag 1380/2021, 3 kap. 6 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1005/2012, ~~4 kap. 5 § sådan den lyder i lagarna 1049/2013 och 1035/2022,~~ 5 kap. 2 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1318/2018, 5 kap. 3 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1049/2013, 5 kap. 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1049/2014 och 1457/2016, 5 kap. 4 a § sådan den lyder i lag 1457/2016, 5 kap. 5 § 3 mom. sådant det lyder i lag 1654/2015, 5 kap. 9 § sådan den lyder i lag 361/2010, 5 kap. 11 § sådan den lyder i lag 918/2012, 5 kap. 13 § 1 mom. och 7 kap. 10 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1138/2017, 6 kap. 4 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1526/2016, ~~8 kap. 2 § 1 och 3 mom. sådana de lyder i lag 906/2017~~ och 10 kap. 5 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1001/2012, samt

fogas till 3 kap. 6 § sådan den lyder i lagarna 1354/2007 och 1005/2012, ett nytt 2 mom., i stället för det 2 mom. som upphävts genom lag 1005/2012, till 5 kap. en ny 4 b § och till 14 kap. nya 1 b och 1 c § som följer:

2 a kap.

Förfaranden som är arbetskraftspolitiskt klandervärda

10 §

(Som i ShUB)

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

3 kap.

Allmänna begränsningar för erhållande av förmåner

6§

(Som i ShUB)

4 kap.

Jämkade och minskade arbetslöshetsförmåner

5§

Förmånsbelopp

Den jämkade arbetslöshetsförmånen räknas ut så att förmånen och 50 procent av den del av inkomsten som överstiger det skyddade beloppet sammanlagt under en jämkningsperiod kan uppgå till det belopp som annars hade kunnat betalas i förmån.

Det skyddade beloppet är

1) 300 euro under en jämkningsperiod om en månad,

2) 279 euro under en jämkningsperiod om fyra på varandra följande kalenderveckor. (Nytt)

Beloppet av jämkad inkomstrelaterad dagpenning beräknas så att summan av nämnda dagpenning jämte eventuella barnförhöjningar och inkomsten under jämkningsperioden är högst lika stor som den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen, likväl minst samma belopp som personen i fråga skulle ha rätt att få i grunddagpenning.

5 kap.

Förutsättningar för erhållande av arbetslöshetsdagpenning

2, 3, 4, 4 a, 4 b, 5, 9, 11 och 13 §

(Som i ShUB)

6 kap.

Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet

4§

(Som i ShUB)

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

6 § (Ny)

Barnförhöjning

Till en mottagare av arbetslöshetsdagpenning som försörjer barn under 18 år betalas dagpenningen med barnförhöjning, vilken för ett barn är 5,23 euro, för två barn sammanlagt 7,68 euro och för tre eller flera barn sammanlagt 9,90 euro.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. betalas till en mottagare av arbetslöshetsdagpenning som försörjer barn under 18 år dagpenningen för 2023 med barnförhöjning, vilken för ett barn är 6,28 euro, för två barn sammanlagt 9,22 euro och för tre eller flera barn sammanlagt 11,88 euro.

7 kap.

Allmänna bestämmelser om arbetsmarknadsstöd

4 § (Ny)

Arbetsmarknadsstödet belopp

En mottagare av arbetsmarknadsstöd betalas barnförhöjning i enlighet med 6 kap. 6 §.

10 §

(Som i ShUB)

8 kap.

Stödjande av regional rörlighet

2 §

Rörlighetsunderstödet belopp

Rörlighetsunderstödet är lika stort som grunddagpenningen enligt 6 kap. 1 § 1 mom. Vad som i 6 kap. 6 § föreskrivs om den barnförhöjning som betalas till mottagare av arbetslöshetsdagpenning tillämpas även när det gäller mottagare av rörlighetsunderstöd.

Rätten till förhöjning som avses i 1 och 2 mom. avgörs enligt tidpunkten då arbetet eller den därmed relaterade utbildningen börjar.

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

10 kap.

Bestämmelser om förmåner som betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service

5 §

Särskilda bestämmelser om arbetskraftsutbildning

Om en studerande har rätt till arbetslöshetsförmåner med stöd av 1 mom. 1 punkten, betalas studeranden för utbildningstiden grunddagpenning, den inkomstrelaterade dagpenningens grunddel eller arbetsmarknadsstöd **samt barnförhöjning**. Om en studerande har rätt till arbetslöshetsförmåner med stöd av 1 mom. 2 punkten, har studeranden också rätt till den inkomstrelaterade dagpenningens förtjänstdel enligt 6 kap. 2 § 1 mom.

11 kap. (Nytt)

Bestämmelser om verkställighet

9 a § (Ny)

Betalning av barnförhöjning till Folkpensionsanstalten

Den barnförhöjning som avses i 6 kap. 6 § betalas till Folkpensionsanstalten på dess begäran för att användas för barnets underhåll för den tid då underhållsstöd enligt lagen om underhållsstöd (580/2008) betalas till barnet sedan mottagaren av en arbetslöshetsförmån försummat sin underhållsskyldighet gentemot barnet.

14 kap.

Särskilda bestämmelser

1 b och 1 c §

(Som i ShUB)

Denna lag träder i kraft den 20

Lagens 3 kap. 6 § 2 och 4 mom. tillämpas på semesterersättningar som betalas på basis av anställningsförhållanden som upphört efter lagens ikraftträdande.

På betalning av arbetslöshetsförmåner för ansökningsperioder som börjat före den 1 april 2024 tillämpas de bestämmelser i 4 kap. 5 § som gällde vid ikraftträdandet denna lag.

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

På arbetsvillkor som uppfylls före den 2 september 2024 och på de belopp av inkomstrelaterad dagpenning som grundar sig på ett sådant arbetsvillkor tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Bestämmelserna i 5 kap. 3 § 1 mom. i denna lag tillämpas på arbetssökande från och med den 2 september 2024 efter det att minst en i 5 kap. 4 och 4 b § avsedd arbetsvillkorsmånad eller halv arbetsvillkorsmånad kan beaktas i arbetsvillkoret. Sådana kalenderveckor under perioden före den 2 september 2024 som ska beaktas i arbetsvillkoret omvandlas till arbetsvillkorsmånader så att sammanlagt tre eller fyra kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret ger en arbetsvillkorsmånad och sammanlagt en kalendervecka eller två kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret ger en halv arbetsvillkorsmånad. Kalenderveckor som tillgodoräknas i arbetsvillkoret kan beaktas i arbetsvillkorsmånader bara en gång.

Bestämmelserna i 5 kap. 4 § 1 mom. i denna lag tillämpas inte på lön som har tjänats in före den 2 september 2024 men som betalas först den 2 september 2024 eller därefter.

Lagens 5 kap. 13 § 1 mom. och 7 kap. 10 § 1 mom. tillämpas om självrisktiden inleds efter att denna lag trätt i kraft.

~~De bestämmelser i 6 kap. 6 §, 7 kap. 4 § 2 mom. och 11 kap. 9 a § som ska upphävas i lagen tillämpas vid betalning av arbetslöshetsförmåner till och med den 31 mars 2024, och på motsvarande sätt tillämpas 8 kap. 2 § 1 mom. vid betalning av arbetslöshetsförmåner från och med den 1 april 2024.~~

Om arbete för tiden före den 2 september 2024 har beaktats i arbetsvillkoret, anses, trots vad som föreskrivs i 6 kap. 4 § 1 mom., vid beräkning av den lön som ligger till grund för dagpenningen de arbetsvillkorsmånader som bildats med stöd av 2 mom. innehålla lika många arbetsdagar som det ingår i de kalenderveckor som har beaktats i de ovan nämnda arbetsvillkorsmånaderna.

Bestämmelserna i 14 kap. 1 c § i denna lag tillämpas på återfående av rätten till utkomstskydd för arbetslösa enligt 2 kap. 16 § 1 mom. 2 punkten och på upphörande av skyldigheten att vara i arbete enligt 2 a kap. 10 § 2 mom. 1 punkten, till den del som arbetet har utförts den 2 september 2024 eller senare.

Bestämmelserna i 14 kap. 1 c § i denna lag tillämpas på upphörande av skyldigheten att vara i arbete enligt 2 a kap. 14 § 2 mom., sådant momentet lyder i lag 918/2012, till den del som arbetet har utförts den 2 september 2024 eller senare.

Om en arbets- och näringsbyrå har varit skyldig att ordna möjlighet till sysselsättningsfrämjande service eller lönesubventionerat arbete med stöd av 11 kap. 1 § 2 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice senast från och med den 1 september 2024 och det lönesubventionerade arbetet tillgodoräknas i arbetsvillkoret för löntagare, tillämpas på den tid som hänför sig till arbetsvillkoret de bestämmelser i 5 kap. 3 § 1 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Om en kommuns skyldighet att ordna lönesubventionerat arbete med stöd av 11 kap. 1 § 3 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice har börjat senast den 1 september 2024 och det lönesubventionerade arbetet tillgodoräknas i arbetsvillkoret för löntagare, tillämpas på den tid som hänför sig till arbetsvillkoret de bestämmelser i 5 kap. 3 § 1 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

De upphävda bestämmelserna i 5 kap. 2 § 2 mom., 3 § 2 mom. och 5 § 4 mom. tillämpas när inkomstrelaterad dagpenning betalas till en sådan i 2 § 2 mom. avsedd icke-ägande familjemedlem till en företagare i vars arbetsvillkor det beaktas minst en sådan kalendervecka som tillgodoräknas i arbetsvillkoret och som avses i de bestämmelser i 5 kap. 3 § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 2/cent

Reservationens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål lämnar riksdagen ett lagförslag om gradering av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa enligt arbetshistoriken före arbetslösheten i stället för enligt arbetslöshetens längd.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen följer upp vilka konsekvenser ändringarna i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har särskilt för barnfamiljer och deras ekonomiska bärkraft och att regeringen lämnar social- och hälsovårdsutskottet en utredning om detta före utgången av 2025.*

Helsingfors 4.12.2023

Hilkka Kemppi cent
Hanna-Leena Mattila cent

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 3 /sd, vänst

Reservation 3

Motivering

Budgetpropositionen för 2024 innehåller historiskt stora nedskärningar i den sociala tryggheten. I dem ingår som budgetlag också RP 73/2023 rd med förslag till ändringar i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och andra lagar. Om nedskärningarna förverkligas kommer tiotusentals finländare att utsättas för fattigdom. Behovet av utkomststöd kommer att öka med 25—30 procent och ytterligare 100 000 människor kommer att bli beroende av utkomststödet. När behovet ökar explosionsartat hamnar allt fler personer i den värsta bidragsfällan. Det betyder att man i praktiken knappast kan öka sina egna inkomster genom att arbeta, även om regeringen motiverar sina förslag just med sysselsättningen.

Regeringen håller på att kraftigt försämra särskilt det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa. Det görs i ett läge där arbetslösheten hotar att öka kraftigt till exempel inom byggbranschen på grund av konjunkturen. Ett växande antal människor blir beroende av arbetsmarknadsstöd och utkomststöd, och i synnerhet sloandet av barnförhöjningen äventyrar försörjningen för barnfamiljer som blir arbetslösa. Regeringen kommer inte heller att uppnå de påstådda besparingarna genom nedskärningar i inkomstskyddet, eftersom de till största delen riktas till Sysselsättningsfonden och går till sänkningen av arbetslöshetsförsäkringspremierna.

Nedskärningen av utkomstskyddet för arbetslösa ökar också utgifterna för utkomststödet och bostadsbidraget. I och med den föreslagna ändringen skjuts allt fler arbetslösa över från det inkomstrelaterade skyddet till arbetsmarknadsstöd, grunddagpenning, utkomststöd och bostadsbidrag. Enligt propositionen försvagas försörjningen bland 18 000 arbetslösa, vilket med en arbetslöshetsgrad på 6,7 procent innebär 17 procent av dem som får inkomstrelaterad dagpenning. Uppskattningsvis 7 239 personer faller under fattigdomsgränsen och 2 333 av dem är barn. Därtill kommer indexfrysningarna och försämringarna av andra förmåner, vars sammantagna konsekvenser regeringen har bedömt bristfälligt, vilket många sakkunniga har påpekat. Av dem som får arbetslöshetsförmån leder enligt Institutet för hälsa och välfärd regeringens nedskärningar till att något under 30 procent får sänkt inkomst med minst fem procent, medan inkomsterna minskar något för cirka 60 procent.

I den bedömning av de sammantagna konsekvenserna som social- och hälsovårdsministeriet publicerat saknas bland annat en bedömning av indexfrysningarnas anmärkningsvärt stora konsekvenser för hela regeringsperioden och även flera andra nedskärningar. Det är viktigt att konsekvenserna av nedskärningarna bedöms som en helhet för olika grupper av människor. Nu har uppskattningarna varit bristfälliga när det gäller kön, åldersgrupper, etnisk bakgrund och funktionsnedsättning och i synnerhet de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. De totala konsekvenserna och storleken på ändringarna fördunklas också av att ändringarna i utkomstskyddet för arbetslösa görs i två skeden.

Sloandet av det skyddade beloppet på 300 euro av den jämkade dagpenningen innebär att det inte lönar sig för arbetslösa att som i dag ta emot kortvarigt arbete eller deltidsarbete. Därmed försvagas incitamenten att arbeta. Enligt en undersökning av Statens ekonomiska forskningscentral

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 3 /sd, vänst

VATT har utkomstskyddets och bostadsbidragets skyddade belopp ökat mängden deltidarbete utan att heltidsarbetet minskat. I linje med det kan det antas att det totala antalet jobb minskar i och med att det skyddade beloppet slopas, trots att regeringen motiverar sin proposition med ökad sysselsättning. Propositionen diskriminerar de partiellt arbetsföra och slopar principen att också en liten mängd arbete är bättre än inte en enda timme.

Därför drabbar regeringens nedskärningar uttryckligen deltidanställda, av vilka 100 000 veterligen arbetar på deltid mot sin vilja. Till exempel 48 procent av dem som får dagpenning från Servicebranschernas arbetslöshetskassa har i år fått jämkad dagpenning. Också det att utkomstskyddet för arbetslösa blir inkomstbaserat försämrar ställningen för många som arbetar under osäkra anställningsförhållanden.

Av alla arbetstagare arbetar omkring 18 procent deltid, av kvinnorna 24 procent och av männen 12 procent. Av arbetstagarna inom handeln arbetar 45 procent deltid och av arbetstagarna inom turist-, restaurang- och bevakningsbranschen omkring 20 procent. Regeringen försvagar genom sin social- och arbetsmarknadspolitik särskilt kvinnornas ställning, också genom att det blir lättare att ingå obefogade visstidsanställningar, vilket oftare berör kvinnor, och genom den så kallade exportdrivna lönomodellen.

En förlängning av arbetsvillkoret från 6 till 12 månader gör det svårare för alla att omfattas av förtjänstskyddet. Det försvåras särskilt för ungdomar, korttidsanställda och personer med svag ställning på arbetsmarknaden. Den som förlorar jobbet drabbas inte bara av mänsklig nöd utan också av svårigheter att stabilisera den personliga ekonomin i en svår situation, särskilt om det inte finns något arbete att tillgå. I propositionsmotiven bedöms det att propositionen skulle sänka det inkomstrelaterade skyddet för cirka 17 procent av dem som blir arbetslösa, vilket står i uppenbar strid med regeringspartiernas krav före valet att det inkomstrelaterade utkomstskyddet ska utvidgas till att omfatta alla. I och med försämringen kan till exempel en lärarvikarie helt förvägras inkomstrelaterat skydd och i stället bli beroende av arbetsmarknadsstöd och utkomststöd under sommaren.

Den återgång till en periodisering av semesterersättningen som ingår i propositionen försenar erhållandet av skydd i början av arbetslöshetsperioden med upp till flera veckor, och minskar därför avsevärt inkomsterna för många som blir arbetslösa. I början av arbetslösheten behövs alla inkomster för att uppnå någon form av balans i den nya och mänskligt belastande situationen. Enligt de sakkunniga ökar en återgång till periodiseringen också redovisningsbyråkratin, komplicerar beräkningen och kan också förlänga handläggningstiderna. Den arbetslösas försörjning försvagas också av att självrisktiden förlängs från fem till sju dagar, vilket är en direkt nedskärning i nivån på skyddet för alla som blir arbetslösa och utsträcker sig också till arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningen.

Slopandet av barnförhöjningarna försvårar försörjningen för familjer och i synnerhet för ensamförsörjare. Till exempel för ett barn minskar stödet med 150 euro i månaden och för tre barn med 285 euro i månaden jämfört med i år. Slopandet av barnförhöjningen ökar också som en enskild åtgärd kraftigt barnfamiljsfattigdomen och leder till att misstagen under depressionen på 1990-talet upprepas. Enligt undersökningar ledde det till mycket långvariga skador för barnen till ensamförsörjare samt till utslagning ur arbetskraften och ökade sociala utgifter.

Betänkande ShUB 16/2023 rd
Reservation 3 /sd, vänst

Sammantaget leder propositionen Finlands utkomstskydd för arbetslösa allt längre bort från de övriga nordiska länderna, såsom Danmark och Sverige, där det inkomstrelaterade skyddet i synnerhet för låginkomsttagare och medelinkomsttagare också tidigare varit betydligt bättre än i Finland. Regeringen motiverar felaktigt sin politik med exempel från andra nordiska länder, trots att det handlar om ensidiga försämringar av ställningen för arbetstagare, arbetslösa och fackföreningsrörelsen. Samtidigt som regeringen skär ner på utkomstskyddet för arbetslösa gör den det lättare att säga upp och permittera personal samt inför betydande försämringar av arbetstagarnas förhållingsposition och till och med av utbildningsmöjligheterna.

Propositionen om att skära ned på utkomstskyddet för arbetslösa är en av flera propositioner genom vilka regeringen i betydande grad ökar den generationsöverskridande fattigdomen och ojämlikheten samt bygger upp ett låglönesamhälle som inte längre konkurrerar med kompetens, innovationer och produktivitet, utan syftar till att arbetskraften ska kunna utnyttjas till ett så lågt pris som möjligt.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslagen.

Helsingfors 4.12.2023

Li Andersson vänst
Ilmari Nurminen sd
Krista Kiuru sd
Kim Berg sd
Ville Merinen sd